

POTPISAN UGOVOR O IZGRADNJI INFRASTRUKTURE ZA
PRIKLJUČENJE AGREGATA A8 NA PRENOSNI SISTEM

Veliki korak za crnogorsku elektroenergetiku

strana 7

POČEO REMONT U TE PLJEVLJA

Povećan obim radova

strana 8

LUKA PETROVIĆ,
GENERALNI DIREKTOR
MH ELEKTROPRIVREDA
REPUBLIKE SRPSKE

Valorizacija energetskog potencijala regije

strana 18

EPCG DOO BEOGRAD

Pouzdan igrač na energetskom tržištu Srbije

strana 20

Adresa redakcije:
Ulica Vuka Karadžića 2, Nikšić
Tel/faks:
040/204-223
e-mail:
list.epcg@epcg.com
veb sajt:
www.epcg.com

Izdavač:
Elektroprivreda
Crne Gore AD
Nikšić
Tiraž:
1200
Štampa:
Grafo Group

Imenovanja

Novi tim, stari izazovi

4

Potpisan Ugovor o izgradnji infrastrukture za priključenje agregata A8 na prenosni sistem

Veliki korak za crnogorsku elektroenergetiku

Počeo remont u TE Pljevlja

Povećan obim radova

Obilježeno 48 godina postojanja i rada HE Piva

Energija zlata vrijedna

Crna Gora ulazi u strateško partnerstvo sa francuskom kompanijom EDF Energy

Vjetar u leđa tehnološkom i ekonomskom razvoju

Realizacija Sporazuma o saradnji sa CANU

Podrška krovnoj instituciji nauke u Crnoj Gori

13

Projekat "Dobra energija"

Unaprijediti energetska pismenost

16

Luka Petrović, generalni direktor
MH Elektroprivreda Republike Srpske

Zajedničkim ulaganjima

bolje ćemo valorizovati

energetske potencijale regije

18

EPCG d.o.o. BEOGRAD

Pouzdan igrač na

energetskom tržištu Srbije

20

Dr Jasmina Grbović Novaković,
direktorka Centra izuzetnih vrijednosti za vodoničnu
energetiku i OIE, Instituta za nuklearne nauke „Vinča“

Vodonik- sveti gral

ekološke energetske tranzicije

22

Novi Odbori direktora

u RUP- u, SOLAR-u i CEDIS-u

24

IMPRESUM

Predsjednik Odbora direktora
MILUTIN ĐUKANOVIĆ

Izvršni direktor
IVAN BULATOVIĆ

Šefica Službe za odnose
sa javnošću i marketing
MILICA ABRAMOVIĆ
milica.abramovic@epcg.com

Glavni i odgovorni urednik
MIODRAG VUKOVIĆ
miodrag.vukovic@epcg.com

Rukovodilac Sektora za
korporativne komunikacije
TOMAŠ DAMJANOVIĆ
tomas.damjanovic@epcg.com

Novinari
TATJANA KNEŽEVIĆ PERIŠIĆ
tatjana.perisic@epcg.com

MARIJA VUKOTIĆ
marija.vukotic@epcg.com

DRAGANA B. MIJUŠKOVIĆ
dragana.mijuskovic@epcg.com

Urednik fotografije
ZORAN ĐURIĆ
zoran.djuric@epcg.com

Dizajn i priprema za štampu
BLAŽO VELJOVIĆ
veljovic.pg@gmail.com

Tehnička podrška
PR CENTAR Podgorica

Snabdijevanje pokreće novi ciklus akcije Podijelimo teret

Dobra prilika za kupce

29

Mr Ivan Martinović, doktorand na ETF-u
**Prednost vještačke inteligencije
za energetske kompanije**

14

E-mobilnost

Ključ za čistiju budućnost

25

Plan i program usavršavanja zaposlenih

Više znanja – bolji rezultati

28

Zapaženo predavanje Eleonore Albijanić,
specijalistkinje za eksternu komunikaciju u
Sektoru za korporativne komunikacije EPCG
na 21. međunarodnoj PRO.PR konferenciji u Beogradu

Povjerenje je ključ uspjeha

30

Internet

EPCG nastavlja podršku obrazovnim ustanovama

U nikšićkoj školi „Olga Golović“ poboljšani uslovi rada

32

34

Finalni turnir kupa Crne Gore u odbojci

Osvajači Budvani i Novljanke

35

Marija Maja Šćepović,
referent za reklamacije i zaljubljenik u putovanja

Ko živi – vidi mnogo, ko putuje – vidi više

36

U organizaciji porodice i ŠK "Elektroprivreda"

Održan prvi memorijalni turnir „Željko – Žeža Mijanović“

41

Danilo Đokov Miljanić (1920–2023)

Dug i plodan život

42

Nagradna igra

43

oBOJANA strana

45

Preporuke

46

Preporuke/Mudre misli

47

Goran Knežević, jedan od nagrađenih radnika Kompanije,
zaposlen u Sektoru za saobraćaj, transport i mehanizaciju

Život se živi

26

Drevna Smirna šarmom osvaja (IV dio)

38

Novi tim, stari izazovi

Odbor direktora Elektroprivrede Crne Gore, 13. marta, u skladu sa novom sistematizacijom, imenovao nove rukovodioce direkcija i sektora. Novoimenovani tehnički direktor je dr Ljubiša Đurković, za finansijskog direktora imenovan je mr Branislav Pejović, novi izvršni rukovodilac Direkcije za OIE Zoran Radulović; Direkcije za IMS i opšte poslove je Aleksandar Popović, a rukovodilac novoformiranog Tima za upravljanje finansijskim rizicima i monitoringom EPCG grupe je mr Simo Barović

Dragana B. Mijušković

Dr Ljubiša Đurković ističe da će, kao tehnički direktor, truditi se da da doprinos u nastojanju da Elektroprivreda Crne Gore, u narednih nekoliko godina, postane sinonim za kompaniju koja postavlja više standarde u oblastima proizvodnje i upravljanja energijom, kao i izgradnji novih elektrana, prevashodno iz obnovljivih izvora.

Đurković je doktor elektrotehničkih nauka. Diplomirao je i magistrirao na Elektrotehničkom fakultetu Univerziteta Crne Gore, a doktorsku tezu odbranio na Elektrotehničkom fakultetu u Beogradu. Posjeduje zavidno rukovodno iskustvo i u internacionalnim kompanijama koje su imale svoje podružnice u Srbiji i Crnoj Gori. Tako je tokom posljednjih 15 godina bio izvršni i tehnički direktor u kompanijama, Magnitogor-

sk iron & steel works i Tosyali holding. Uspješno se oprobao i kao član stručnih timova i projekt menadžer prilikom realizacije više velikih projekata, poput montaže i puštanja u rad postrojenja i mašina u Bugarskoj, Srbiji i Češkoj. Posjeduje licencu za korišćenje i održavanje Simensove opreme u industrijskoj proizvodnji (SIEMENS SIMATIC STEP7), kao i licencu ovlaštenog procjenitelja za postrojenja i opremu. Član je komore procjenitelja Crne Gore.

U Elektroprivredi Crne Gore angažovan je od decembra 2022. godine kao savjetnik predsjednika Odbora direktora za tehnička pitanja.

Novoizabrani tehnički direktor smatra da treba kontinuirano raditi na stvaranju neophodnih tehničkih preduslova da se održi stabilnost rada proizvodnih postrojenja HE „Perućica“, HE „Piva“ i TE „Pljevlja“, kao i na optimizaciji troš-

kova proizvodnje.

Moramo unaprijediti sistem izvještavanja koji se odnosi na praćenje performansi rada proizvodnih postrojenja korišćenjem savremenih softverskih alata i na tehničko stanje segmenata proizvodnih postrojenja koja su od vitalnog značaja za njihovo funkcionisanje.

Na bazi tako dobijenih izvještaja u realnom vremenu treba raditi pravovremene analize i na bazi njih donositi kvalitetnije odluke, ističe Đurković.

Navodi da bi, u narednih par godina trebalo izgraditi solarne elektrane, koje bi bile u vlasništvu EPCG, ukupno instalirane snage do 50MW.

U saradnji sa Direkcijom za razvoj i investicije treba raditi na izgradnji planiranih VE i HE kako bi se izvršila preraspodjela unutar postojećeg energetske miksa, koji je na duže vrijeme neodrživ, u korist količina električne energije proizvedenih iz obnovljivih izvora. Na taj način dinamičnije ćemo slijediti put koji je odavno trasiran u zemljama članicama EU, a koji podrazumijeva značajno povećanje udjela električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora do 2030, smatra Ljubiša Đurković.

Novoizabrani finansijski direktor **mr Branislav Pejović** ima ogromno iskustvo u oblastima finansija i revizije. Ovo je njegov povratak u našu kompaniju na poziciju koju je obavljao od 2017. do 2023. godine. Jednim dijelom tog perioda bio je savjetnik izvršnog direktora EPCG za finansije i razvoj.

U EPCG se vraća sa mjesta izvršnog direktora kompanije Direkta Consulting d.o.o, Cetinje, koja se bavi razvojem i organizacijom biznisa na tržištu Balkana, praćenjem i organizacijom backoffice službi, izradom studija izvodljivosti i drugim uslugama iz oblasti računovodstva. Povratak u Elektroprivredu Crne Gore, poslije kraće pauze, Pejović vidi kao još jedan veliki izazov u karijeri, ali je kaže spreman da sa svojim timom odgovori svim zahtjevima i održi finansijsku stabilnost kompanije.

dr Ljubiša Đurković

mr Branislav Pejović

Znam da je pred nama veoma težak period, tim prije što je u toku veliki investicioni ciklus, a pri tome treba se dobro spremati i za narednu godinu i višemesečni zastoj TE „Pljevlja“, zbog potreba projekta ekološke rekonstrukcije. No, isto tako, ubijeđen sam da imamo dosta prostora i rezervi koje ćemo staviti u službu Kompanije, kako bismo obezbijedili nesmetano funkcionisanje sistema, redovno izmirivanje obaveza prema dobavljačima i zaposlenima.

Radićemo naporno i posvećeno i ja i moj tim i vjerujem da ćemo, u okvirima zakonskih mogućnosti, uspjeti da postignemo maksimalne rezultate, kazao je Branislav Pejović.

Pejović je radni angažman otpočeo u reviziji, 2005. godine. Između ostalog, sticao je iskustvo u najvećim revizorskim kućama prisutnim na tržištu Balkana (Deloitte i PWC). Pokrivao je veći broj pozicija u različitim revizorskim kućama, a to su: audit assistant, audit senior, experienced audit senior. Saradjivao je sa klijentima koji su bili prisutni u oblasti: bankarstva, energetike, hotelske industrije, građevinarstva i trgovine.

Početkom 2010. godine prelazi u podgoričku kompaniju Rokšped d.o.o. za direktora distribucije. Tokom tog perioda prodajni tim kojim je rukovodio pokrивao je preko 65% tržišta duvanskih proizvoda. U njihovoj nadležnosti, pored ostalog, bila je organizacija logistike, plasman proizvoda, naplata potraživanja, pravljenje plana i strategije nastu-

kompaniju sa Grupom nakon prodaje, finansijsko izvještavanje, staranje o uskladenosti poslovanja sa regulatornim okvirom, budžetiranje i praćenje realizacije budžeta, opšte nabavke, cash menadžment.

Za novoizabranog, izvršnog rukovodioca Direkcije za obnovljive izvore energije (DOIE) **Zorana Radulovića**, dva su ključna smjera za dalji razvoj DOIE. Jedan je, kaže, kreiranje poslovanja, gdje će biti potrebno obezbijediti uslove za pravovremenu realizaciju projekta Solari 5000+, što podrazumijeva dovoljan broj korisnika i nabavku potrebnih količina FN opreme. Drugi smjer, prema njegovim riječima, podrazumijeva stvaranje uslova za izgradnju solarnih elektrana, koje će biti u vlasništvu EPCG, ukupno instalirane snage do 50MW, u narednih par godina.

Radulović je završio Prirodno-matematički fakultet u Beogradu, smjer matematika. U Elektroprivredi Crne Gore je od 1994. godine. Do sada je radio kao, sistem inženjer, šef Službe u Sektoru za AIS u DICT. Bio je rukovodilac sektora za AIS u DICT, CISO- Savjetnik za bezbjednost informacija u DICT, rukovodilac Tima za monitoring EPCG grupe. Od aprila 2021. godine do juna 2023. bio je član Odbora direktora Rudnika uglja Pljevlja. Posjeduje izuzetno poznavanje ISO standarda, tehničkih alata vezanih za sigurnost podataka (Oracle, SQL baze, EventLog analyzer, AV softver, Active Directory), kao i administratorskih vještina u radu sa sistemima.

pa na tržištu.

Od 2015. do 2017. godine bio je angažovan na poziciju finansijskog direktora u kompanijama koje pripadaju Phoenix Grupi (Farmegra i BENU). Phoenix Grupa je jedan od najvećih lanaca apoteka i veleprodavac farmaceutskih proizvoda u Evropi. Ključne odgovornosti i zaduženja Pejovića i njegovih saradnika bila su da pripreme kompanije za prodaju, integrišu

Zoran Radulović

Aleksandar Popović

Zoran Radulović očekuje da će se projekat 5000 + realizovati na vrijeme i da će se, kao i projektima Solari 3000+ i 500+, kroz oslobođenu energiju, omogućiti benefiti za EPCG, a kupcima-proizvođačima, nakon otplate opreme, u narednih 25 godina smanjiti računi za električnu energiju na minimum.

Potrebno je ubrzati tempo realizacije projekata iz obnovljivih izvora energije kako bismo na vrijeme ostvarili ener-

getska tranziciju i povećali udio energije proizvedene iz obnovljivih izvora, kazao je Radulović.

Aleksandar Popović, novoizabrani rukovodilac Direkcije za IMS i opšte poslove, ističe da će nastojati da se kontinuirano unapređuju radni procesi uz poštovanje svih zaposlenih, s ciljem postizanja efikasnih i preciznih rezultata te da „neki problemi i nedostaci koje je identifikovao, nakon preuzimanja,

Simo Barović

pozicije zahtijevaju hitno rješavanje u što kraćem roku.

Zacrane ciljeve možemo ostvariti samo aktivnim angažovanjem svih zaposlenih, koji predstavljaju najvažniji resurs. Bez uključivanja svih zaposlenih u adekvatne radne procese i odgovarajuće saradnje sa ostalim Direkcijama, to neće biti moguće. Jednostavno, moramo se svi potruditi da damo svoj doprinos kako bi omogućili zajedničko uživanje u benefitima koje pruža poslodavac EPCG AD Nikšić, koje je prepoznato kao društveno najodgovornije privredno društvo u Crnoj Gori.

Zvanje diplomiranog inženjera saobraćaja, a kasnije i master Popović je stekao na Saobraćajnom fakultetu Univerziteta u Beogradu.

Karijeru je počeo u firmi „Raduč“ d.o.o. Nikšić, koja se pretežno bavila održavanjem elektrodistributivnih objekata za potrebe EPCG i CEDIS-a. Nakon toga, od 2014. do 2021. godine, Popović je u Opštini Budva radio na pozicijama, od samostalnog savjetnika do projekt menadžera IPA projekata

Direkcija za IMS i opšte poslove sa svoja tri sektora koji obuhvataju sedam službi i preduzetnom jedinicom, zahtijeva maksimalnu posvećenost i predanost u radu. Blizu 200 zaposlenih jasno govori o obimu, raznolikosti i kompleksnosti poslova, što iziskuje veliku odgovornost, zaključuje Popović.

Simo Barović, magistar ekonomije, izabran je za rukovodioca novoformiranog Tima za upravljanje finansijskim rizicima i monitoringom EPCG grupe. Barović, sa dvadeset godina iskustva na ključnim menadžerskim pozicijama, gradio je karijeru u privatnom sektoru.

Tim na čije je čelo imenovan, Barović vidi kao šansu za podizanje svijesti o potrebi identifikacije rizika na nivou cijele organizacije. Ističe da će na taj način uspostaviti sistem upravljanja rizicima kroz analizu, vrednovanje, tretiranje i monitoring.

Ističe da se kao odgovor na rizike zbog postepenog napuštanja konvencionalne energije, javila se potreba za energetskom tranzicijom.

Najveća poslovna šansa naše kompanije su obnovljivi izvori energije. Veoma bitan segment u radu našeg Tima biće podrška ostalim organizacionim jedinicama Društva, kao i bliska saradnja sa članicama EPCG grupe. Tim će svojim zalaganjem, u budućnosti, učiniti da se unapređuje poslovni proces u svim djelovima Društva, rekao je Barović i naglasio da su očekivanja velika te da će se, u skladu sa njima, i praviti veliki planovi.

POTPISAN UGOVOR O IZGRADNJI INFRASTRUKTURE ZA PRIKLJUČENJE AGREGATA A8 NA PRENOSNI SISTEM

Veliki korak za crnogorsku elektroenergetiku

Mašinska hala i razvodno postrojenje izgrađeni su za krajnju fazu izgradnje HE Perućica kojom je predviđen i agregat A8. Projekat ugradnje osmog agregata biće realizovan u saradnji sa Njemačkom razvojnom bankom (KfW) od koje je dobijena Indikativna ponuda za finansiranje projekta

Izvršni direktori Elektroprivrede Crne Gore (EPCG) i Crnogorskog elektroprenosnog sistema (CGES), Ivan Bulatović i Ivan Asanović potpisali su, 19. aprila ove godine, Ugovor o izgradnji infrastrukture za priključenje agregata A8 u HE Perućica, snage 58.5 MW, na prenosni sistem.

Osmi agregat raspolaže nominalnom snagom od 58.5 MW, čime će se instalisana snaga elektrane sa 307 MW uvećati na 365.5 MW, a protok elektrane sa 68 m³/s na 81.75 m³/s.

Potpisivanje Ugovora predstavlja veoma važan korak u realizaciji ovog značajnog projekta, naročito u dijelu doprinosa valorizaciji zetskog sliva, zajedno sa prevođenjem viška vode iz rijeke Zete u jezera Krupac i Slano. Vjerujemo da ćemo, u naredne dvije godine, moći da imamo agregat A8 na mreži, kazao je izvršni direktor EPCG Ivan Bulatović.

Mašinska hala i razvodno postrojenje su izgrađeni za krajnju fazu izgradnje HE Perućica kojom je predviđen i agregat A8.

Izvršni direktor CGES Ivan Asanović istakao je da je priključenje agregata A8 još jedna potvrda dobre saradnje između EPCG i CGES.

Veće i efikasnije korišćenje hidropotencijala će nam mnogo značiti u kontekstu zelene energetske tranzicije. Ovo je veliki iskorak u tom smjeru za Crnu Goru u crnogorsku elektroenergetiku, istakao je Asanović.

Agregat A8 će biti priključen na treći cjevovod elektrane, koji je projektovan za propuštanje instalisanog protoka od 3 x 12.75 m³/s za tri agregata A6, A7 i A8. Obim Projekta ugradnje osmog agregata u HE Perućica obuhvata projektovanje, nabavku i ugradnju elektro-mašinske opreme (turbina, generator,

blok transformator, pobuda, zaštite, VN oprema i sl) i izvođenje građevinskih radova na dovodnom i odvodnom sistemu elektrane.

Projekat ugradnje agregata A8 će biti realizovan u saradnji sa Njemačkom razvojnom bankom (KfW) od koje je dobijena Indikativna ponuda za finansiranje projekta.

Potpisivanje kreditnog aranžmana sa KfW bankom u iznosu do 40 miliona eura, koji uključuje i potrebna sredstva u vezi Projekta ugradnje Agregata A8, očekuje se početkom juna 2024. godine, kada se planira i objavljivanje tendera za projektovanje, nabavku i ugradnju potrebne elektro-mašinske opreme za sami agregat.

Mašinska hala i razvodno postrojenje su izgrađeni za krajnju fazu izgradnje HE Perućica kojom je predviđen i agregat A8.

Sa potpisivanja ugovora

POČEO REMONT U TE PLJEVLJA

Povećan obim radova

U naredna dva mjeseca, izvođači radova i naši zaposleni, uradiće redovni godišnji remont TE, ali i niz radova iz projekta ekološke rekonstrukcije. Radovi se izvode u gotovo svakom postrojenju, elana ne nedostaje, a svima je cilj da se posao uradi najbolje moguće. Do "skidanja" sa mreže, za tri mjeseca, TE Pljevlja je proizvela 429,5 GWh, što je 33% planirane godišnje proizvodnje

Tatjana Knežević Perišić

Nevjerovatnih 24 stepena Celzijusa u Pljevljima početkom aprila i prelijep sunčan dan, obasjava TE Pljevlja, gdje je započeo ovogodišnji redovni godišnji remont. U naredna dva mjeseca naši zaposleni i više stranih i domaćih izvođača, radiće tipski remont mašinske sale, kotlovskog postrojenja, sistema za pripremu ugljene prašine i pomoćnih postrojenja, remont cilindra niskog pritiska sa zamjenom lopatica i niz drugih radova.

U mašinskoj sali je i Ljubiša Janković, pomoćnik rukovodioca podružnice i vođa remonta. Kaže kako je ove godine povećan obim radova na zamjeni opreme sistema upravljanja u elektrofilter-skom postrojenju.

Takođe, izvršice se proširenje postojećeg DCS-a na postrojenja HPV-a i bager stanice, a posebna pažnja biće posvećena poslovima na kotlovskom postrojenju, i to u dijelu cijevnog sistema ekranskih cijevi i sistemu zagrijača vazduha.

U mašinskoj sali, najviše posla ima grupa izvođača iz Makedonije, a Dejan Stojanov, poslovođa Monting energetike iz Skoplja, kaže da njegova ekipa upravo počinje "skidanje" turbine:

-Radimo na remontu niskog pritiska i turbine, a naša firma ima velikog iskustva u ovim poslovima, obzirom da smo specijalizovani za turbine i turbo-generatore. Stojanov je prvi put u našoj termoelektrani, zadovoljan je stanjem turbine, iako, kako kaže, poslije godinu dana rada, svaka turbina zahtijeva dobar remont, kako bi, nakon njega, postavila nesmetan rad.

Vidimo da se puno toga gradi kod vas, u TE, tako da smo puni elana, kako bi svoj dio posla završili najbolje što možemo, kaže Stojanov.

Budna pogleda, pomalo sa grčem na licu, naš kolega Dragiša Rovčanin, vođa kрана, stoji pored Makedonaca i pažljivo prati šta traže. Njegov posao je da diže i pomjera veliki i mali kran, vodeći računa da ispod njega ne bude ni jedan radnik.

Osnovni moj zadatak je bezbjednost, naravno, pored izvršenja traženog posla. Kranove smo atestirali prije remonta, sve je kako treba da bude, kaže Rovčanin. Nije mu teško, ali je odgovornost ogromna, mada mu dozu samopouzdanja sigurno pruža činjenica da ovaj posao radi više od pet godina i da nikad nije bilo problema.

U sali uočavamo starijeg, ali nevjerovatno vitalnog 70-togodišnjeg Bora Stamenkovića. Opaska da mu niko ne

bi dao te godine, izmamљуje osmijeh na licu:

Dio sam mješovite firme iz Beograda, koja je dobila posao na tenderu, i evo, već šesti put dolazim u Pljevlja, kaže Stamenković. Njegova ekipa će se baviti isključivo ventilima:

Dođem ja tu, sa ovim momcima, da pomognem...dobro, većina njih su bili djeca kad sam ja počeo sa termoelektranama, ali poslušaju me, pomognem ja tu oko dihtunga i sličnog, a skuvam im i kafu, kad su dobri, sa osmijehom priča Stamenković.

Veteran je i naš Dragomir Mandić, koji je, prije tri godine, otišao u penziju, ali je i dalje nezamjenjiv za automatiku:

Dođem svake godine da pomognem našim momcima; desetak njih sam i obučavao, a ovi što su ostali u TE, odlično znaju posao vezan za automatiku i automatsko upravljanje termoelektrane; ima tu jako puno posla, najviše mjerenja, kojih, recimo, ima oko 1500 koji se moraju uraditi. Pa još 630 regulacionih ventila i klapni, dakle, posla za puna dva mjeseca remonta, kaže Mandić.

Ljubiša Janković se nadovezuje da će ovogodišnji remont obuhvatiti radove na zagrijačima visokog i niskog pritiska, pumpnim agregatima, aktuatorima i elektromotornim pogonima.

-Što se tiče pomoćnih postrojenja, najznačajniji radovi će biti na sistemu za pripremu demineralizovane vode, pumpnim agregatima u bager stanici i hemijskoj pripremi vode, filterskom postrojenju, transportnim trakama i na elektromotornim pogonima i reduktorima, kaže Janković.

Mladi šef proizvodnje i rukovodilac sektora eksploatacije, Dragan Joksimović, vodeći nas put postrojenja za pripremu ugljene prašine, kaže kako je upravo njegov sektor, najviše angažovan pri remontu te da je oko 70% zaposlenih na svom radnom mjestu:

Radnici iz Proizvodnje uvijek učestvuju i u samoj pripremi remonta, najviše čišćenjem postrojenja i mašina; tu je čišćenje veliko na dopremi uglja, na kotlarskom postrojenju, potom na usisavanju toplih komora...možda je to najgori dio posla koji, međutim, mora biti odrađen do dolaska izvođača, ističe Joksimović. Dodaje kako je dio pripremnih radova urađen i dok je elektran radila, a sada je već "ono pravo".

A to "pravo" je zagušljivo, prašnjava, čađavo postrojenje, de se i sunčevi zraci teško probijaju kroz otvoreni dio. Radnici sa maskama i zaštitnim odijelima skidaju djelove mlina, vare, prenose teške blokove, pa onda pogureni, neprepoznatljivi od prašine i čađi, istetu-

Ljubiša Janković, šef remonta

Dragan Joksimović, šef proizvodnje

raju malo na vazduh, pa opet u postrojenje.

Janković ističe da će se ovdje zamijeniti habajući djelovi mlina, sa oko 100 tona obložnih i udarnih ploča. Remont će obuhvatiti i radove na sistemu odvođa šljake ispod kotla, na sistemu dozatora i dodavača uglja kao i na ugradnji vatrostalne ozide u svim kanalima re-

cirkulacije mlinova.

Inače, vrijednost svih radova je oko 2.900 000 eura. Kako je "skidanje" sa mreže TE Pljevlja, uvijek svojevrsni udarac za uredno snabdijevanje potrošača električnom energijom, Direkcija za upravljanje energijom se potrudila da se to ne osjeti:

Elektroprivreda Crne Gore, uzimajući u obzir sve obaveze koje se odnose na isporuku električne energije prema potrošačima, kao i raspoloživu proizvodnju tokom aprila i maja, ima blagi manjak električne energije, koji se tokom perioda remonta nabavlja iz uvoza, kaže Darko Krivokapić, rukovodilac Direkcije.

Dodaje da je EPCG, određene nedostajuće količine električne energije, već nabavila prije početka remonta, dok se ostale nedostajuće količine nabavljaju operativno na sedmičnom i dnevnom nivou, zavisno od potrošnje i raspoloživosti proizvodnje iz hidroelektrana. Krivokapić dodaje kako je TE Pljevlja, od 1.januara do 5.aprila, kada je "skinuta" sa mreže, ostvarila proizvodnju od 429,5 GWh, što je 33% planirane godišnje proizvodnje.

Inače, tokom remonta TE, obavljaju se radovi iz programa ekološke rekonstrukcije, a novi pogoni za denitrifikaciju i odsumporavanje, ulaze u završnu fazu. U novom tornju, najsavremenije tehnologije, ugrađeno je svih osam ventilatora, a ubrzo počinje i prva faza toplifikacije; dvije cjeline, toplotno izmjenjivačka stanica i pomoćna kotlarnica, višemilionske vrijednosti, su gotovo završene, a sada slijedi, posebno nakon dobijanja građevinske dozvole, početak pripremnih radova na prvj dionici od 2,3 km.

TE Pljevlja predstavljaju zaista veliko gradilište, a benefiti od osam projekata ekološke rekonstrukcije, koju finansira Elektroprivreda Crne Gore, biće vidljivi i korisni zaposlenima, građanima Pljevlja, energetskom sistemu i državi Crnoj Gori.

Detalj sa svečanosti povodom 48 godina postojanja

OBILJEŽENO 48 GODINA POSTOJANJA I RADA HE PIVA

Energija zлата vrijedna

HE Piva je spomenik jednog prošlog vremena, kada su neimari svojom hrabrošću i znanjem, napravili tada "svjetsko čudo", grandioznu hidroelektranu, smještenu ispod površine zemlje

Tatjana Knežević Perišić

Izaista, svaki put kada prolazite onih 40-tak tunela, isklesanih u stijeni, do HE "Piva", pitate se koje su to čudesne ruke gradile ovakve objekte, koji djeluju kao namjerni udarac u trbuh

planine, iz koje se rađa nešto savršeno uklopljeno u prirodu. Pa onda zavojitim putem do ulaza u elektranu; potpuno nadrealna djeluje činjenica da ulazite ispod zemlje, a da iznad glave "leže" milioni kubika vode. Tu, zapravo, shvatate kako je čovjek mali, naspram moć-

ne prirode.

Svaki zaposleni u hidroelektrani ima taj posebni osjećaj pri ulasku; da li je strahopoštovanje, tjeskoba, ushićenje, nebitno je. Činjenica da znate da ste posebni u svijetu i da je nekih 7000 ljudi gradilo taj objekat prije pola vijeka, a da on opstaje, razvija se, doprinosi boljitku ljudi, sistema i države, da hrani mnoge porodice, da se vraćaju mlađi-sve to skupa "ulazi" u vrijednu činjenicu da obilježavamo punih 48 godina rada HE "Piva".

I zato je Nikola Daković, rukovodilac podružnice, kazao da su prve riječi i prva misao, kada pominjete godine rada, upravo oni neimari koji su napravili ovu hidroelektranu:

Zato zastanimo na kruni brane i odajmo počast njima 28, koji su za ovu hidroelektranu dali najvrjednije što su imali-svoj život, kazao je Daković. On je rekao da ova hidroelektrana, zahvaljujući velikom investicionom ciklusu, i dalje obara rekorde u proizvodnji, pa je tako protekla godina bila jedna od deset najuspješnijih proizvodnih godina ovog postrojenja.

Nakon što smo 2023. vratili u pogon agregat A2, počeli smo remont agregata A1, kroz dva ugovora, kojima će biti obavljani radovi na generatoru i na ugradnji elektromašinske opreme, čime će biti zaokružen ciklus investicionih radova. Sa tri agregata, HE Piva će moći pouzdano i stabilno raditi u narednih 30 godina, naglasio je Daković. Dodao je da ovako dobri rezultati ne bi bili mogućći bez velikog angažovanja zaposlenih, koje, u narednom periodu, očekuje i serija dodatnih obuka na novim sistemima upravljanja.

Direktor FC Proizvodnja Bojan Đorđan kazao je da će završetkom radova

Novica Daković

"Dok bude Pive neka traje i sjećanje na njih koji su i život uzidali u građevinu naše budućnosti"

Bulatović: U planu izgradnja HE Kruševo

Izvršni direktor EPCG Ivan Bulatović je kazao da će razvoj sistema na Pivi, biti u fokusu u narednom periodu, a izgradnja reverzibilne elektrane Kruševo će dati HE Piva poseban značaj u našem sistemu. Energija, koju ćemo proizvoditi u ove dvije elektrane, biće zlata vrijedna, ne samo za Elektroprivredu, već i za cijelu državu, naglasio je Bulatović. On je zahvalio svim zaposlenim u HE Piva, na predanom i posvećenom radu, uprkos teškim uslovima rada.

RIJEČ ZAPOSLENIH

Punih 38 godina je Zora Mitrić dio kolektiva HE Piva. Zaposlena u službi građevinsko geoloških poslova, priprema dokumentaciju, kao primarno zaduženje. Kaže da je ovo poseban proizvodni objekat Elektroprivrede po mnogo čemu:

Bili smo nekada u JUGEL-u; to je bio jako bitan jugoslovenski energetska sistem, u kojem je bila i HE Piva, namijenjen održavanju sistema prilikom kriznih situacija; naša "Piva" je bila posebno značajna jer je, zbog velike akumulacije, mogla proizvesti potrebnu

Rajko Živković

Darka Vojinović

količinu energije za kratko vrijeme. Ne znam da li su mnogi svjesni onoga što imamo...Mi se, kao radnici, trudimo da održimo i očuvamo objekat, kaže Zora. Dodaje kako nije rođena u Pivi, ali da je voli kao svoj dom.

-Radeći u ovoj elektrani, živimo kao ljudi i kakva god vremena da dođu, naša firma je uz nas. Imamo dobre plate, možemo koristiti banje za liječenje, sindikat nam je dobar i smatram da smo privilegovani što smo dio HE Piva i EPCG, kaže Zora.

Rajko Živković je mašinski inženjer, koji radi na poslovima održavanja; nedavno je naš kolega i prezadovoljan je:

Lijepo mi je raditi ovdje, kolege su odlične, pravi drugari, sam objekat je pun izazova...Ima, naravno, dosta posla, jer se stalno ulaže u hidroelektranu. Žao mi je što više Pivljana nije ovdje ranije zaposleno, dosta ljudi je otišlo za boljim životom, ali hrabri što su počeli pomalo da se vraćaju i što im je data šansa, kaže Živković.

Darka Vojinović je 15 godina u HE i radi na poslovima administrativno poslovnog sekretara. Je li uloženo dosta u HE Piva? Jeste, ali treba još, smatra Darka:

Ovdje je najveći energetska potencijal u Crnoj Gori. Ulagano je dosta, ali treba još, uvijek može više, kaže ona. Na pitanje kako "funkcionise" radeći u relativno opasnom okruženju, Darka kaže da uslovi rada jesu surovi, za kolege koje rade u kanjonu; srećom, posljednjih 5-6 godina zime nijesu tako surove, kao recimo ona iz 2021. koju svi pamte.

Ali vidite; kad je kolektiv slozan, sve se može prebroditi. Ovdje smo nekako kao porodica, ne damo na nas, na Pivu, na Plužine...Možda se ne slažemo sa nekim stvarima, ali ćemo probleme i neslaganja ostaviti kući i tu ih rješavati, ističe Darka.

Ostavljamo ovaj posebni kolektiv, uz riječi "čuvajte se" i "srećno", sa osjećajem poštovanja kolegama koji ovdje rade, ali i uvijek prisutnog i iskrenog divljenja prema objektu, koji i danas svojim performansama oduzima dah: brani od 220 metara visine, jednom od najviših u svijetu, dužinom luka na kruni 268,6 m i 40 m u nivou korita; akumulacijom dugom oko 40 km, zapremine 746 miliona metara kubnih vode, čudesnim Pivskim jezerom, čija je površina 12,5 km², koji se nalazi na visini od 675 m i koje je duboko 188 metara! Dragulj elektroenergetskog sistema Crne Gore je projektovao "Energoprojekt" iz Beograda, a podzemnih postrojenja „Elektroprojekt“ iz Ljubljane.

CRNA GORA ULAZI U STRATEŠKO PARTNERSTVO SA FRANCUSKOM KOMPANIJOM EDF ENERGY

Vjetar u leđa tehnološkom i ekonomskom razvoju

Dogovoreno je da Elektroprivreda Crne Gore i EDF potpišu odgovarajući dokument i razmijene podatke. EDF će biti manjinski partner, ne žele da crpe novac iz Crne Gore, već su spremni da daju svoje tehničko znanje, ističe crnogorski premijer Miloško Spajić

Mitar Vučković

Elektroprivreda Crne Gore uskoro će potpisati sporazum o strateškoj saradnji sa francuskom kompanijom EDF Energy koja ima ogromno, više-decenijsko iskustvo u zelenoj tranziciji.

Francuska kompanija pokrenula je zelenu tranziciju još prije 60 godina, a po distribuciji, prenosu i proizvodnji električne energije, apsolutni je lider u Evropi.

Partnerstvo sa kompanijom EDF Energy, rezultat je razgovora crnogorskog premijera Miloška Spajića sa francuskim predsjednikom Emanuelom Makronom, početkom februara u Parizu, kada je dogovorena saradnja u oblastima: odbrane, zdravlja, ekologije i infrastrukture, koja podrazumijeva energetske i saobraćajni dio.

Prvi korak na putu strateške saradnje je upravo hidropotencijal, koji ima ubjedljivo najveći potencijal kod nas. Francuzi imaju iskustvo u tom sektoru,

naročito tehničko, koje Crna Gora kao mala država nema, rekao je premijer Spajić i dodao da bi ta saradnja mogla da pogura ekonomski razvoj Crne Gore, u tehnološkom i ekonomskom smislu.

Ministar energetike i rudarstva prof. dr Saša Mujović navodi da je saradnja sa Francuzima lijepa prilika da se izuzetan energetske potencijal u oblasti OIE, kojim raspolaže Crna Gora, pretoči u nešto opipljivo, ali da „bez izgradnje velikog izvora energije to nije moguće“.

Iz tog razloga imamo više projekata, HE Kruševo i objekat na rijeci Čehotini. Pričalo se i o Komarnici, ali ova Vlada, premijer i ministar žele da budu odgovorni prema institucijama ove države i značajnoj grupi ljudi koji su iznijeli sumnje o ekološkoj opravdanosti i izvodljivosti projekta Komarnica i zato ćemo sačekati mišljenje Agencije za zaštitu životne sredine, rekao je Mujović.

Ministar energetike i rudarstva smatra da svi treba da budemo proizvođači i potrošači električne energije i da će

nam ovakav partner to i omogućiti.

Ovakve šanse ne smijemo propustiti, poručio je ministar Mujović.

Izvršni direktor EPCG Ivan Bulatović smatra da je partnerstvo sa kompanijom EDF Energy dodatna vrijednost kada su u pitanju projekti koje je Elektroprivreda Crne Gore planirala da realizuje.

Računam da ćemo potpisivanjem Sporazuma konkretizovati saradnju i krenuti u realizaciju projekata koji su od vitalnog značaja za EPCG i ukupno energetske sektor u Crnoj Gori, naveo je Bulatović.

Da će saradnja sa renomiranom francuskom kompanijom biti izuzetan benefit za energetske sektor Crne Gore, mi-

šljenja je i izvršni direktor CGES-a Ivan Asanović.

Svi smo svjedoci uspješnog partnerstva i ponosni na Ternu iz Italije zahvaljujući kojoj smo postali dobra kompanija kakva smo danas. Usvojili smo najbolju praksu zahvaljujući tom partnerstvu. Cijenim da će partnerstvo sa tako dobrom kompanijom i svjetski priznatom kao što je EDF koristiti energetske sektor, rekao je Asanović.

Dogovoreno je da Elektroprivreda Crne Gore i EDF potpišu odgovarajući dokument i razmijene podatke.

Mi ulazimo u strateško partnerstvo odmah sa njima. Jedna od opcija je da zajednički investiramo u hidropotencijal“, dodao je Spajić.

Premijer Spajić je optimista da se neki od tih projekata mogu naći na mreži do 2031. ili 2032. godine.

Kazao je da će EDF biti manjinski partner, kao i da „ne žele da crpe novac iz Crne Gore, već da su spremni da daju svoje tehničko znanje“.

EDF će se finansirati direktno sa tržišta ili će EPCG naći interna sredstva ili pozajmiti novac. Svaki međunarodni partner je više nego zainteresovan za ovakve projekte, rekao je Predsjednik Vlade Crne Gore.

REALIZACIJA SPORAZUMA O SARADNJI SA CANU

Podrška krovnoj instituciji nauke u Crnoj Gori

Elektroprivreda Crne Gore izdvojila 15 hiljada eura za projekat CANU usmjeren na primjenu vještačke inteligencije u predikciji potrošnje u elektroenergetskim sistemima

Sa potpisivanja u CANU

Dragana B. Mijušković

Predstavnici Elektroprivrede Crne Gore (EPCG) i Crnogorske akademije nauka i umjetnosti (CANU) potpisali su Ugovor o donaciji vrijedan 15 hiljada eura, u cilju realizacije projekta Primjena vještačke inteligencije

u predikciji potrošnje u elektroenergetskim sistemima, u okviru Centra za energiju i ekologiju (ENEKO).

Ugovor su potpisali izvršni direktor EPCG Ivan Bulatović i predsjednik CANU akademik Dragan K. Vukčević.

Izvršni direktor EPCG Ivan Bulatović istakao je da donacija kompanije ide u

Ulaganja u projekte

U novembru prošle godine, EPCG, CGES i CEDIS potpisali su Sporazum o saradnji sa Crnogorskom akademijom nauka i umjetnosti, u cilju unaprjeđenja efikasnosti elektroenergetskog sistema i primjene vještačke inteligencije u elektroenergetici.

Sporazumom je predviđeno da će CANU i energetske kompanije zajednički raditi na naučno-istraživačkim i razvojnim projektima iz oblasti energetike kroz saradnju sa ENEKO centrom, kao posebnom naučno-istraživačkom jedinicom CANU.

Takođe, predviđeno je i održavanje zajedničkih naučnih skupova, okruglih stolova i stručnih rasprava iz oblasti elektroenergetike, izdavanje publikacija, kao i saradnja na drugim poslovima od zajedničkog interesa.

prave ruke, podržavajući krovnu instituciju nauke u Crnoj Gori.

Računam na vašu podršku tokom zahtjevnog plana investicija koje smo predvidjeli u predstojećem periodu. Kroz ENEKO centar, koji se, prije svega, bavi energetikom i ekologijom, mislim da ima puno prostora za saradnju u smislu realizacije tih projekata, naveo je Bulatović.

Ocijenio je da prostora za saradnju sa ENEKO centrom ima, ne samo u oblastima koje su identifikovane, već i u drugim projektima te da se ovim projektom ide korak dalje u saradnji između EPCG i CANU.

Predsjednik CANU Dragan K. Vukčević, podsjetio je da su prije nekoliko mjeseci sa predstavnicima energetske kompanija, EPCG, Crnogorskim elektroenergetskim sistemom (CGES) i Crnogorskim elektrodistributivnim sistemom (CEDIS) potpisali Sporazum o saradnji, u okviru kojeg su, u ENEKO centru, već počeli da realizuju projekte u oblasti energetike.

Drago mi je da smo naišli na razumijevanje za projekte koje pokrećemo. Nadam se da su ti projekti nešto što će unaprijediti rad u EPCG, ali i da će biti od velike koristi za građane Crne Gore, odnosno potrošače.

Dio realizacije tog Sporazuma je i Ugovor koji potpisujemo. Nadam se da ćete u CANU, u ENEKO centru i Odjeljenju prirodnih nauka CANU, kroz skupove, tribine i projekte dobiti pouzdanog partnera, istakao je akademik Vukčević.

Podsjetio je da su Sporazum o saradnji potpisali i sa Ministarstvom energetike i rudarstva, kojim je, kako je ukazao, dogovorena saradnja oko važnih projekata koji se tiču EPCG.

Dobro je da i Vlada Crne Gore, kroz resorno Ministarstvo, ima veoma pozitivan odnos prema ovoj našoj saradnji, o kojoj smo informisali ministra, naveo je Vukčević.

Rukovodilac ENEKO centra Igor Đurović kazao je da će donacija EPCG biti opredijeljena za projekat mladog istraživača sa Univerziteta Crne Gore koji će se predmetnom problematikom baviti u okviru magistarskih studija.

Takva istraživanja su rađena u svijetu i ranije. Danas imamo mogućnost da, na osnovu alata vještačke inteligencije i mašinskog učenja, to bude veći obuhvat podataka i da se dobiju precizniji podaci, naveo je Đurović.

Kazao da očekuju dalju saradnju sa EPCG u obezbjeđivanju potrebnih podataka u cilju uspješnije realizacije projekta.

MR IVAN MARTINOVIĆ
DOKTORAND NA ETF-U

Prednost vještačke inteligencije za energetske kompanije

Mogućnosti primjene AI su nevjerovatne i, praktično, ne postoji oblast ljudskog djelovanja gdje se AI ne može primijeniti. U suštini AI nalazi primjenu u svim onim oblastima gdje postoji minimalno potrebna količina podataka koja omogućava kreiranje sistema baziranih na AI

Marija Vukotić

Mr Ivan Martinović, doktorand na Elektrotehničkom fakultetu Univerziteta Crne Gore, sprovodi doktorsko istraživanje na temu primjene vještačke inteligencije u radiologiji, a jedan je i od autora naučnog rada o primjeni AI u elektroenergetskom sistemu, rađenog 2023. godine. Po njegovom mišljenju energetika predstavlja oblast u koju se generiše velika količina podataka, te je stoga veoma pogodna za primjenu AI. U ovoj oblasti AI nalazi primjenu počevši od samog procesa proizvodnje energije pa sve do trgovine energijom kaže Martinović.

Ako ne najdinamičniji, onda trenutno u svijetu sigurno najpopularniji dio nauke je razvijanje vještačke inteligencije, AI (artificial intelligence). Dešavanja na tom polju su brza i velika?

Vještačka inteligencija, predstavlja najaktuelnije polje istraživanja. Ova naučna disciplina došla je u centar pažnje 2023. godine. Posebna zainteresovanost šire javnosti je rezultirala da AI bude proglašena za riječ godine prema Kolinsovom rječniku. Glavni okidač za popularizaciju AI, svakako, predstavlja razvoj četbota (chatbot) ChatGPT od strane kompanije Open AI.

Uticaj koji ova platforma ima na čovječanstvo najbolje ilustruje podatak da je za samo pet dana chatGPT dosego milionitog korisnika, dok je Instagram-u za milionitog korisnika trebalo dva i po mjeseca. Brzina kojom se promjene dešavaju čini se da nije do sada zabilježena u istoriji čovječanstva što

Biografija

Mr Ivan Martinović doktorand na Elektrotehničkom fakultetu u Podgorici. Sprovodi doktorsko istraživanje na temu primjene vještačke inteligencije u radiologiji u partnerstvu sa Univerzitetom u Torontu, Univerzitetom u Pittsburghu, kompanijom Ericsson Nikola Tesla iz Zagreba, Kliničkim centrom Crne Gore, kompanijom Glosarij i CGES-om. Autor je većeg broja stručnih i naučnih publikacija, dobitnik brojnih stipendija i nagrada. Učesnik je mnogobrojnih evropskih i nacionalnih projekata. Član je brojnih fondacija koje se bave promocijom i istraživanjem u STEM oblastima. Kreator je inovativnog koncepta Cetinje Smart City koji je globalno prepoznat što potvrđuje ovogodišnja nominacija od strane UN organizacija za dobijanje prestižne WSIS 2024. nagrade u okviru Svjetskog samita o informacionom društvu.

svakako stavlja ljudski rod pred veliki izazov.

Gdje se može upotrijebiti i koje su njene prednosti i mane?

Mogućnosti primjene AI su nevjerovatne i, praktično, ne postoji oblast ljudskog djelovanja gdje se AI ne može primijeniti. U suštini AI nalazi primjenu u svim onim oblastima gdje postoji minimalno potrebna količina podataka koja omogućava kreiranje sistema baziranih na AI. Iz tog razloga često u razgovoru volim da naglasim važnost podataka poredeći vrijednost podataka u 21. vijeku sa zlatom. Mislim da ovo poređenje nije pretjerano ako imamo na umu da su trenutno kompanije koje posjeduju ogromne količine podataka, kao što su Meta, Google, itd, vodeće svjetske kompanije sa zaradom koja se mjeri u stotinama milijardi dolara. Stoga nije slučajno što su baš ove kompanije ujedno i vodeće u razvoju i primjeni AI. Iako govorimo o svjetskim kompanijama, vjerujem da bi i kompanije u Crnoj Gori trebalo više da koriste mogućnosti koje pružaju sistemi bazirani na AI prije svega koristeći podatke koje generišu tokom svog poslovanja. Naravno, digitalizacija poslovnih procesa je korak koji bi trebao da prethodi implementaciji najmodernijih tehnoloških dostignuća.

U pogledu prednosti i mana primjene AI primjećujem da se u javnosti više stavlja akcenat na eventualne negativne uticaje AI na čovječanstvo. Iako naglašavanje potencijalnih negativnih uticaja može doprinijeti njihovom ublažavanju, mišljenja sam da se ne treba zapostaviti ni pozitivni aspekt koji nudi primjena AI. Iz tog razloga objektivno sagledavanje uticaja AI je od ključne važnosti. U mom slučaju na objektivno sagledavanje uticaja AI veliku ulogu su imala dva studijska boravka na univer-

zitetu u Torontu i univerzitetu Oksford. Tokom ovih studijskih boravaka imao sam priliku da učim od vodećih istraživača u oblasti AI. Njihov pogled na razvoj AI nije bio jednoličan, dok su jedni upozoravali na kompleksnost situacije u kojoj se nalazi čovječanstvo, drugi su smatrali da AI treba posmatrati samo kao alat koji će biti u službi razvoja društva.

Kako vještačka inteligencija može da se upotrebljava u energetici?

Energetika predstavlja oblast u koju se generiše velika količina podataka te stoga je veoma pogodna za primjenu AI. U ovoj oblasti AI nalazi primjenu počevši od samog procesa proizvodnje energije pa sve do trgovine energijom. Interesantne aplikacije su, svakako, vezane za predviđanje potrebe za održavanjem energetske opreme ili detektovanju potencijalnih kvarova, optimizaciju distributivne mreže u cilju smanjenja gubitaka, kao i predviđanje potražnje i potrošnje energije. Važnost primjene AI u energetici počinje da se prepoznaje i u Crnoj Gori te je EPCG nedavno podržala projekat CANU koji ima za cilj primjenu AI u predikciji potrošnje

u elektroenergetskim sistemima. Ovo ne predstavlja prvi AI sistem kreiran na osnovu podataka sa kojima raspolaže EPCG. Prvi sistem je kreiran 2023. godine i bio je namijenjen za predviđanje dugovanja potrošača električne energije ka EPCG. Ovaj sistem je kreiran kao rezultat naučno-istraživačkog rada kolega sa Elektrotehničkog i Ekonomskog fakulteta, Univerziteta Crne Gore, a u izradi Sistema učestvovala je i moja malenkost. Rezultati ovog naučno-istraživačkog rada publikovani u prestižnom naučnom časopisu "Energy report".

Dodao bih da izazovi sa kojima se suočava primjena AI u energetici se ogleda u činjenici da određena sredstva osim na razvoj sistema baziranih na AI treba odvojiti i za podizanje cyber zaštite na veći nivo.

Kako sa upotrebom vještačke inteligencije u energetici stoji naš region?

Naš region generalno govoreći u primjeni AI stoji znatno bolje nego Crna Gora. Čini se da su oni na vrijeme prepoznali važnost razvoja AI i to gotovo u svim oblastima ne samo u energetici. Primjera radi, u regionu je uspostavljen veliki broj centara specijalizovanih za razvoj i primjenu vještačke inteligencije. Posjetom "Centra umjetne inteligencije Lipik" lično sam imao priliku da se uvjerim u njihovu težnju da iskoriste AI za dobrobit društva. Osnovni preduslov za iskorišćavanje mogućnosti koje nudi AI je da imamo ljude koji su sposobni da razviju sisteme bazirane na AI. Nažalost, na državnom Univerzitetu još ne postoji odsjek za AI što najbolje govori o viziji akademske zajednice u Crnoj Gori u odnosu na razvoj oblasti AI. Vjerujem da će donosioci odluka uvidjeti potencijal koji nudi primjena AI i uraditi sve da se stvori jedan povoljan ambijent gdje će akademske institucije i kompanije međusobno saradivati za dobrobit cijelog crnogorskog društva!

Powered by AI

Copilot

Razvoj energetskeg sektora u Crnoj Gori zahtijeva pažljivo planiranje i usmjerenost ka održivim rješenjima. Evo smjernica koje bi mogle doprinijeti napretku, uzimajući u obzir različite faktore:

- Obnovljiva energija:** Prioritet treba biti na povećanju proizvodnje obnovljive energije. Investicije u vjetroelektrane, solarnu energiju, hidroelektrane i druge obnovljive izvore mogu smanjiti zavisnost od fosilnih goriva i doprinijeti zaštiti životne sredine.
- Energetska efikasnost:** Kontinuirano ulaganje u energetska efikasnost je ključno. To uključuje modernizaciju postojećih sistema, bolje izolacije zgrada, primjenu pametnih tehnologija i edukaciju stanovništva o racionalnoj potrošnji energije.
- Diversifikacija izvora:** Razvoj energetskeg sektora treba da se fokusira na diversifikaciju izvora energije. Osim obnovljivih izvora, treba razmotriti i druge opcije kao što su prirodni gas i geotermalna energija.
- Tržišna konkurencija:** Stvaranje konkurencije na tržištu energije može poboljšati efikasnost i smanjiti cijene. Otvoreno tržište omogućava više izbora potrošačima i privlači investitore.

PROJEKAT "DOBRA ENERGIJA"

Unaprijediti energetska pismenost

EPCG je, u saradnji sa kompanijom ALICORN, lansirala edukativni kviz u formi igrice na mobilnom telefonima u cilju unapređenja energetske pismenosti. O njenom kreiranju, izazovima, saradnji sa EPCG timom, razgovaramo sa sjajnim timom ALICORN-a

Kako biste ocijenili saradnju sa timom EPCG na kreiranju igrice DOBRA ENERGIJA?

SANJA GARDAŠEVIĆ:

Saradnja sa timom Elektroprivrede Crne Gore bila je izvanredna od samog početka. Jedan od ključnih koraka koji je tim EPCG napravio bio je sprovođenje istraživanja javnog mnjenja kako bi bolje razumjeli percepciju javnosti o kompaniji. Prepoznajući da postoji široko rasprostranjena pogrešna slika o EPCG zbog nedovoljnog poznavanja stavki na računima, tim je odlučio pristupiti problemu na inovativan način i osmisliti rješenje kako bi bolje komunicirali sa javnošću. Ova jasna vizija i definisani ciljevi usmjerili su cijeli projekat.

Sposobnost održavanja kontinuirane komunikacije i dijeljenja ideja omogućila je da projekt teče glatko i efikasno. Jedan od najboljih primjera toga je intenzivni iterativni "dizajn sprint" proces koji je sproveden na samom početku, a u kome su članovi PR tima Elektroprivrede Crne Gore bili jednako važni članovi koliko i naši kreativci. Proces je osmišljen tako da već u prvoj nedjelji rada donese odgovore na važna pitanja i zacrtat plan po kome će ideje biti sprovedene u djelo. U toku dijela radionice koji se bavio

maskotom cirkulisalo je mnogo različitih koncepata - od superheroja, preko apstraktnih crteža, sve do živih sijalica i antropomorfnih životinja. Ideja o tome da baš svitac bude maskota došla je upravo od Mitra Vučkovića iz EPCG. Taj predlog je "kliknuo" sa svima, i naš dizajnerski tim je već u narednih nekoliko sati došao sa desetak grubih nacrti iz kojih su se u narednim danima iskristalisala dva dizajna za sadašnje maskote.

Za mene kao lidera tima, imati podršku takvog partnera kao što je EPCG značilo je mnogo. Ovakva vrsta saradnje pokazuje da kada su ciljevi jasni a naponi usklađeni, moguće je postići izvanredne rezultate.

Kako biste, u par riječi, okarakterisali razvoj projekta igrice DOBRA ENERGIJA, od trenutka kada ste prvi put došli u EPCG sa predlogom od rangiranja igrice kao jedne od najpopularnijih u Crnoj Gori?

MILICA MATOVIĆ:

Razvoj projekta "Dobra Energija", od prvog kontakta s EPCG-om do rangiranja kao jedne od najpopularnijih u Crnoj Gori, može se okarakterisati kao putovanje od entuzijazma i vizije do iznenađujućeg uspjeha.

Tokom 2023. godine, kada smo prvi put predstavili ideju, bili smo svjesni potencijala igre, ali nismo mogli predvidjeti njen konačni uspjeh. Biti rangiran kao najpopularnija igra u Crnoj Gori nekoliko puta, što je rijetkost za domaće digitalne proizvode, pokazuje snagu timskog rada, hrabrost u donošenju odluka i ekspertizu u PR-u.

Ovaj uspjeh naglašava da korporacije i državne kompanije, uz hrabrost i stručnost svog PR tima, mogu uspješno komunicirati sa publikom na inovativan i privlačan način.

Marko, vi ste ekspert za pitanja, i odgovore, za razne kvizove. Kako biste ocijenili pitanja u kvizu DOBRA ENERGIJA, da li su laka/teška?

MARKO TUFEGDŽIĆ:

Možda je moj sud malo pristrasan kako sam bio uključen u njihovo stvaranje. :) Međutim, trudili smo se da svako pitanje bude dovoljno izazovno i zanimljivo, ali istovremeno i pristupačno. Princip koji smo slijedili bio je da svako pitanje bude jasno, zanimljivo i informativno za igrače. Jedan od ciljeva je

bio da klijenti EPCG steknu neka nova znanja i upoznaju se sa funkcionisanjem kompanije, ali i da proširimo njihovo poznavanje različitih oblasti kao što su obnovljivi izvori energije ili energetska efikasnost.

Igračima je važno osigurati raznovrsnost izazova kako bi zadržali njihovu pažnju i interesovanje. Stoga smo pazili da imamo mješavinu lakših i težih pitanja, omogućavajući igračima da se osjećaju uspješno dok prolaze kroz igru.

Na kraju, reakcija igrača je najbolji pokazatelj uspješnosti pitanja. Ako su igrači zadovoljni, prijavljuju se za darivanje i osjećaju da su pitanja pravedna i zanimljiva, to je znak da smo odradili dobar posao.

Koliko su popularne igrice na mobilnim telefonima koje su edukativno-zabavnog karaktera?

MILUTIN PAVIĆEVIĆ:

Edukativne mobilne igre postaju sve popularnije jer korisnici sve više traže načine da učenje učine zabavnim iskustvom putem tehnologije. Ove igre kombinuju zabavu s učenjem, pružajući korisnicima priliku da steknu nova znanja ili vještine dok se igraju.

Popularnost ovih igara varira zavisno o različitim faktorima, uključujući ciljnu publiku igre, kvalitet sadržaja, dostupnost platformi i marketinške napore da se sama igra popularizuje. Jedan od najuspješnijih primjera kako aplikacija može biti edukativno zabavnog karaktera je DuoLingo sa milionima korisnika širom svijeta.

DOBRA ENERGIJA je, od kada je lansirana, uglavnom pri vrstu liste najpopularnijih igrica ovog tipa na Play storu. Što je razlog?

Pri izradi edukativnih igara trudimo se da ni u kom trenutku činjenica da se radi baš o igri ne bude zaboravljena ili stavljena u drugi plan. Partije su kratke, i trudimo se da brinemo o osjećaju koji igrač ima tokom njih: male audio-vizuelne nagrade na odgovorena pitanja, taktični osjećaj pri preuzimanju akcija i animacije koje čine da tok između različitih faza igre bude fluidan veliki su dio nevidljivog razloga zašto je osjećaj igranja "Dobre Energije" prijatan, i zašto se igrači iznova i iznova vraćaju da odigraju "samo još jednu partiju".

Ipak, ova igra postoji samo u kontekstu sinergije sa naporima koje ulaže PR tim Elektroprivrede Crne Gore. Efikasna promocija putem različitih kanala omogućila je da informacija o igri dosegne širok krug korisnika. To je stvorilo inicijalnu bazu igrača i generisalo interesovanje zajednice za igru. Rezultat je bio mnogo više od zbira napora naših dizajnera i programera i PR tima EPCG.

Upravo ta kombinacija zanimljivog sadržaja, pažljivo planiranog igračkog iskustva i efikasne promocije čini da je Dobra Energija vodeća igra u svojoj kategoriji na crnogorskom tržištu.

Igra je sa svim animacijama, zvukovima, i interaktivnim elementima naišla na odličan prijem kod javnosti. Kako teče proces, i koliko je izazovno, napraviti mobilnu igru kao što je DOBRA ENERGIJA?

MILANA ŠUBARA:

Proces razvoja igre je veoma odgovoran jer je na vama da sve one elemente koje igra ima - njen dizajn, sadržaj, zvukove i animacije - spojite u jednu cjelinu koja će biti dosljedna ideji kreatora. Složeni proces usklađivanja statičnih i interaktivnih elementa igre je nešto što zahtijeva stručnost u dizajnu i programiranju, odnosno u mom slučaju kontinuiran rad sa dizajnerom.

Kada se radi o animacijama i zvukovima, najveći izazov je da budu usklađeni sa temom igre, te da animacije budu "glatke" kako bi i korisničko iskustvo bilo što bolje.

Sam proces razvoja ZUNO igre ovog tipa obično traje 2 sedmice, ne računajući period testiranja. Upravo je ovaj period testiranja nešto što se često previđa u procesu izrade a koji je izuzetno bitan kako bi predvidjeli što više načina na koji će igrači koristiti igru, te riješili sve potencijalne probleme. U kreiranju igre "Dobra energija", aplikaciju smo testirali nekoliko puta, sve dok nismo bili sigurni da predstavlja sve ono što je zamišljeno na početku. U tom procesu nam je uključenost tima EPCG bila od velikog značaja.

Iako u ovom poslu izazovi uvijek postoje, proces izrade "Dobre Energije" je bio izuzetno zadovoljavajući, posebno kada vidite da vaš rad donosi pozitivne reakcije kod publike i postiže željeni cilj.

Priredila: Eleonora Albijanić

LUKA PETROVIĆ

GENERALNI DIREKTOR MH ELEKTROPRIVREDA REPUBLIKE SRPSKE

Zajedničkim ulaganjima bolje ćemo valorizovati energetske potencijale regije

Opšte je poznato da na cijelom Balkanu nedostaje električne energije iz obnovljivih izvora i da je potrebno razvijati i izgrađivati nove objekte i to će, prema riječima prvog čovjeka ERS, biti prioretet u investicijama, budući da i Evropska energetska zajednica sugerše da se isključivo radi sa njima. Električna energija iz OIE jeftinija je u odnosu na termoelektričnu energiju

Dragana B. Mijušković

Generalni direktor ERS, u intervjuu za aprilski broj našeg korporativnog časopisa „Elektroprivreda“, pohvalio se nizom zajedničkih sastanaka koje je imao sa čelnim ljudima našeg Društva, na kojima su predložene ideje i inicijative za razvoj novih projekata, kao i za izgradnju elektrana iz OIE.

Kako bi mogla izgledati saradnja sa EPCG na zajedničkoj valorizaciji hidropotencijala regije?

Elektroprivreda Republike Srpske pokazala je otvorenost i spremnost za razgovore, kako o prošlosti, ali i inicirala razgovore o budućnosti. S obzirom na to da su istekli svi rokovi za brane aktivnosti na izgradnji visoke „Buk Bijele“ ocjenjujemo da nema razloga da EPCG ne prihvati naš poziv za analizu moguće gradnje te hidroelektrane, gdje bi se ostvarili benefi-

ti za hidroenergetski sistem Gornja Drina, za EPCG, u mnogo većem obimu nego iz drugih projekata i tema. Očekujemo nastavak dobre saradnje, kao i izradu modela izgradnje HE „Buk Bijala“. To bi svakako imalo brojne benefite na cijelu regiju, kao što su: rezervoar pitke vode, zadržavanje stanovništva u rijetko naseljenom području, veliki novčani prilivi na budžete lokalnih zajednica, EPCG i ERS, kao i budžete republika.

Takođe, ovakav projekat obezbijedio bi i energetska nezavisnost i stabilnost, kao i dugoročno povoljnije cijene električne energije u okruženju, ali u obzir uzeo i zahtjeve ekološke zajednice što je svakako moguće riješiti projektnim aktivnostima. Naša strana spremna je da otvori ovo pitanje i da nakon elaborata i tehno-ekonomskih analiza trajno zatvori tu temu ili ostavi mogućnost ekspertima različitih struka o boljoj valorizaciji voda Tare i Pive na rijeci Drini.

Koje su prednosti i izazovi otvaranja zajedničke kompanije ERS i EPCG, o čemu su se najave mogle čuti posljednjih mjeseci?

Uprave ERS Srpske i EPCG inicirale su nedavno formiranje zajedničke kompanije sa sjedištem u Trebinju kako bi se stekli uslovi da radimo na novim investicijama što bi za građane značilo povoljnije cijene električne energije.

EPCG bi u novoosnovanoj zajedničkoj kompaniji bila vlasnik 51 odsto, a ERS 49 odsto. Na ovaj način zajedno bismo pokušali raditi na novim investicijama, bilo da je riječ o teritoriji Republike Srpske ili Crne Gore.

Ideja je da pravimo zajedničke projekte, poput boljeg iskorištavanja voda Bilečkog jezera, o čemu treba da razgovaramo, izgradnje solarnih elektrana na tom jezeru, kao i da se aktuelizuje visoka „Buk Bijela“, gdje bi, ponoviću, benefiti bili i za hidroenergetski sistem gornja Drina i EPCG.

Kada je riječ o gornjoj Drini, Elektroprivreda Srbije ima udio 51 odsto, ERS 49 odsto, a Crna Gora bi imala benefite, jer bi se sa velikom akumulacijom ušlo i u njenu teritoriju, ali ne i kanjon Tare.

Sigurno je da bi se stanje svih elektroprivreda poboljšalo ako budemo čvršće saradivali i gradili zajedničke objekte svima na korist.

Ranije javna preduzeća u svim zemljama nijesu imala benefite, jer nijesu imala snažnu komunikaciju, ali je, u posljednjih nekoliko godina, ona značajno ojačana i sa tom komunikacijom se mnogo toga može rješavati.

Kakav je pravni okvir i proces za energetska valorizaciju Bilečkog jezera, s obzirom na prava Crne Gore?

Svaka strana bi željela da dobije maksimalan učinak i efekat od ovakvog sistema, ali najpoštenije bi bilo vratiti se u period gradnje i eksploatacije već izgrađenih objekata i tako krenuti u budućnost. Mora se krenuti od tačke gdje smo stali, a u kojoj su obje strane bile zadovoljne te kroz stručnu raspravu unaprijediti i usaglasiti nove polazne osnove.

Kako ERS planira diversifikaciju svojih proizvodnih objekata i koji modeli se razmatraju u tom kontekstu?

Elektroprivreda Republike Srpske nalazi se u najvećem investicionom ciklusu u proizvodne objekte, od kad postoji. Priprema se izgradnja novih energetska kapaciteta iz OIE, ukupne snage oko 1.000 MW.

Prioritet su izgradnja Hidroelektrane Dabar, snage 160 MW, tri hidroelektrane na Gornjoj Drini, ukupne snage 190 MW i tri hidroelektrane na rijeci Bistrici, ukupne snage 34,5 MW.

Sa mađarskim partnerima aktuelizovali smo izgradnju Vjetroparka /VE/ „Hrgud“, čija je snaga povećana na 60 MW, a očekujemo i početak gradnje SE „Trebinje jedan“ kapaciteta

” Sigurno je da bi se stanje svih elektroprivreda poboljšalo ako budemo čvršće saradivali i gradili zajedničke objekte svima na korist

146 MW.

U okviru projekta Gornji Horizonti priprema se projekat gradnje HE „Bileća“ i HE „Nevesinje“, a „vraćena je u život“ i moguća izgradnja HE „Fatnica“ sa vodama iz gatačkog plata, putem cerničko-ključkog polja.

ERS u svom desetogodišnjem planu razvoja ima i izgradnju hidroelektrana na srednjoj i donjoj Drini, kao i HE „Cijevna“ na Bosni, vjetroparkova u Hercegovini i SE „Trebinje 3“ i „Ljubinje 3“, HE „Dubrovnik“ i „Sutorina“, koja je planirana u rejonu Bokotorskog zaliva. Svi energetska objekti, a posebno iz OIE su u korak sa svijetom, očekuje se i naplata „zelenih sertifikata“ za energiju iz tih izvora. Njihovom izgradnjom prihode neće ostvarivati samo ERS i Vlada Republike Srpske, nego i lokalne zajednice od koncesionih naknada, a zapošljavaće se i stanovništvo što će doprinijeti i popravljaju demografske slike na našim područjima.

Potrebno je izvršiti znatna investiciona ulaganja u ekološku rekonstrukciju termoelektrana kako bi njihov radni vijek bio produžen, minimalno do 2050 godine.

Koje su ključne strategije za razvoj obnovljivih izvora energije (OIE) u kontekstu energetske tranzicije. Po vašem mišljenju gdje je sada Crnoj Gori?

Prema studijama koje su publikovane u EU, plan je da se energetska tranzicija zasniva na korišćenju jeftinih izvora električne energije iz OIE. Tako da se očekuje, da se EU značajnije snabdijeva električnom energijom iz vjetroelektrana sa sjevera Evrope i solarnih elektrana i vjetroelektrana sa juga Evrope. Pored proizvodnje jeftinije električne energije, potrebno je u elektroenergetskom sistemu EU obezbijediti, sisteme za akumulaciju energije, kao i energetska objekta koji će proizvoditi električnu energiju u situacijama smanjene proizvodnje iz OIE i povećane potrošnje električne energije.

Slični principi treba da budu i u Crnoj Gori, s tim što bi trebalo posvetiti posebnu pažnju na izgradnju akumulacija, koje bi pored akumuliranja energije, pomogle prilagođavanju klimatskim promjenama, što se tiče snabdijevanja vodom, navodnjavanja i zaštite od poplava.

Šta očekujete od predstojeće energetske konferencije koju EPCG organizuje krajem maja u Budvi? U kojoj mjeri takvi skupovi „trasiraju put“ energetske tranziciji u regionu, nedavno ste i vi održali prestižni energetska skup u Trebinju?

EPCG NET Budva izrastao je u renomiranu konferenciju na Balkanu, gdje se okupljaju najvažniji ljudi iz oblasti energetike, upravljanja i donosilaca odluka.

Region Zapadnog Balkana ima slične probleme u vezi sa energetska tranzicijom. Svaka od zajednica Zapadnog Balkana posjeduje svoj elektroenergetski sistem, koji se postepeno razvijao u skladu sa svojim mogućnostima i potrebama, vlastitim energetska izvorima i stručnim licima koji su doprinijeli projektovanju i izgradnji.

Konferencije poput EPCG NET značajno doprinose unapređenju odnosa privrednih aktivnosti i otvaraju nove mogućnosti za upostavljanje saradnje, primjenu novih znanja i tehnologija te sagledavanje mogućnosti ka bržoj energetska tranziciji i čistijoj energiji.

EPCG D.O.O. BEOGRAD

Pouzdan igrač na energetska tržištu Srbije

Osnovana sa namjerom da pruži logističku podršku matičnoj kompaniji, ali i drugim članicama EPCG grupe na tržištu susjedne Srbije te obezbijedi kupoprodaju električne energije iz Crne Gore na tamošnjoj berzi, naša beogradska firma bilježi stalni rast poslovnih rezultata

Mitar Vučković

Elektroprivreda Crne Gore, još početkom 2009. godine, osnovala je firmu kćerku u Beogradu sa namjerom da obezbijedi značajnije prisustvo na energetska tržištu Srbije. Međutim, pravi rezultati došli su tek 2021. registracijom na berzi električne energije-SE-

PEKS, današnjoj ADEKS berzi. Sve do tada bilo je to preduzeće sa skromnim učinkom smješteno u kancelariji u Balkanskoj ulici, koju je EPCG naslijedila nakon razdvajanja Crne Gore i Srbije. Radio se tek po neki bilateralni ugovor, a ostvarena dobit bila je dovoljna samo za puko preživljavanje.

Direktorica EPCG d.o.o. Beograd

Žana Bulatović-Zečević, koja je firmu preuzela u maju 2021. godine, navodi da je ozbiljan posao počeo dolaskom Milutina Đukanovića na mjesto predsjednika matične kompanije.

Milutin Đukanović je inicirao registraciju EPCG d.o.o. Beograd na berzi, što je suštinski najznačajnija funkcija ovog preduzeća i njegovog postojanja, ističe Bulatović-Zečević.

Električna energija proizvedena u objektima EPCG u Crnoj Gori, na Berzi električne energije u Srbiji prodaje se posredstvom našeg beogradskog preduzeća, a ostvareni rezultati najbolje govore o kvalitetu usluge koju pružaju. Samo tokom 2023. godine ostvarena je dobit od oko 150 hiljada eura, što je pet puta više nego prije izlaska na berzu.

Bez imalo griže savjesti mogu da kažem da fantastično radimo i da iz godine u godinu ostvarujemo sve bolje rezultate, kaže direktorica EPCG Beograd.

Podsjeća da to preduzeće prihoduje od Fee-a, naknade za usluge na berzi, koju plaća matična kompanija iz Nikšića za kupoprodaju energije, ali da su u njihovom portfoliju i drugi poslovi.

Pokrenuli smo i neke druge bilateralne ugovore za prodaju električne energije, tzv. efet ugovore. Saradujemo sa NIS-om AD Novi Sad. Za njih električnu energiju prodajemo mađarskoj nacionalnoj elektroenergetskoj kompaniji i slovenačkoj kompaniji HSE.

Sa Mađarima radimo preko EPCG AD Nikšić zato što oni žele da rade sa matičnom kompanijom, tako da dijelimo Fee sa EPCG AD. Imali smo i ugovore koje smo realizovali sa pojedinim

privrednim subjektima, proizvođačima električne energije, koji su željeli da prodaju električnu energiju na ADEKS berzi, ali nijesu registrovani pošto je berza veoma dobra stvar, ali jako skupa zbog obaveze polaganja takozvanih kolateralno-depozita i margina za trgovinu i onda privredni subjekti to rade preko nas, a mi naplatimo odgovarajući Fee i prilično zaradimo, objašnjava Bulatović-Zečević.

Direktorica EPCG Beograd navodi da za sada nijesu htjeli da kupuju električnu energiju na berzi za bilo koju drugu, osim za matičnu kompaniju, jer su procijenili da je to manje isplativo.

Kad se kupuje energija onda depoziti i kolaterali rastu, znači mora da bude obezbjeđenje plaćanja mnogo veće, tako da smo za druge kompanije isključivo prodavali energiju, kaže Bulatović-Zečević.

EPCG d.o.o. Beograd promijenio je i adresu. Skromni prostor u Balkanskoj, zamijenjen je moderno opremljenim, prilagođenim savremenim poslovnim trendovima, na atraktivnoj lokaciji u ulici Kneza Mihaila br. 3. Tu je i dobro selektovan i organizovan tim koji, pored direktorice Bulatović-Zečević, čini još troje mladih, stručnih i odgovornih ljudi. U Timu su, Nikola Čikara, diplomirani ekonomista i Ilija Mandić, diplomirani pravnik, koji se bave carinskim poslovima, špedicijom, pripremom dokumentacije, saradnjom sa matičnom kompanijom u vezi sa konfirmacijama, svakodnevnim izvještavanjem o trgovini električne energije, ugovorima i svim pratećim poslovima koji su vezani za poslovanje firme; Danijela Grahovac, magistrica scenskog dizajna i komunikacija, zadužena je za vođenje web sajta, internu i eksternu komunikaciju EPCG Beograd. Njena odgovornost su i svi poslovi u vezi sa dizajnom i prezentacijama za potrebe matične kompanije, ali i ostalih članica EPCG grupe; Direktorica Bulatović-Zečević, kao jedino ovlašćeno lice, vodi finansije, plaćanja, prati berzanska kretanja i sve ostalo.

Naš tim je mali, ali efikasan. Nas je četvoro i radimo baš timski, dobro smo organizovani i podijeljeni, tako da zaišta kvalitetno funkcionišemo. Proizvod toga je i priznanje koje smo dobili od Company Wall Business (poslovna platforma za provjeru najznačajnijih finansijskih podataka), za bonitet i rejting kompanije za 2023, sa ponosom ističe direktorica EPCG Beograd.

Žana Bulatović-Zečević ističe da je i 2024. godina dobro počela. Prvi rezultati ohrabruju i najavljuju još jednu uspješnu godinu, što je prvenstveno do-

” Tokom 2023. godine ostvarena je dobit od oko 150 hiljada eura, što je pet puta više nego prije izlaska na berzu

bit za firmu osnivača, Elektroprivredu Crne Gore.

Ova godina počela je odlično za nas, prvi kvartal je izuzetno dobar i što se tiče finansija i što se tiče ugovora. Prodajemo električnu energiju za matičnu kompaniju sa malom kupovinom, što je dobro. Naravno, sve radimo u korist matične kompanije. Bilateralno radimo sve što imamo u ponudi sa NIS-om, Mađarima i Slovencima. Trenutno nemamo

ugovora koji bi nam omogućili naknadu za usluge učešća na berzi drugih kompanija, ali nam to nije toliko ni potrebno, jer što je veći profit veći su i porezi, istakla je Bulatović-Zečević.

Na kraju našeg razgovora iskoristila je priliku da pozove sve predstavnike kompanija koji čine EPCG grupu da, kad god budu imali potrebu, računaju na punu podršku i logistiku EPCG d.o.o. Beograd.

Ko je Žana Bulatović-Zečević?

Žana Bulatović-Zečević je finansijski stručnjak. Desetak godina živjela je i radila u Australiji. Prije odlaska u Australiju bila je angažovana u Crnoj Gori, prvo u Ministarstvu finansija-Direkciji javnih prihoda Crne Gore, gdje je odradila i pripravnici staž, a zatim je radila u Saveznoj upravi carina-carinarnica u Podgorici. Crnu Goru je napustila 1999. godine, kada prelazi u Beograd u tada nacionalnu kompaniju NIS AD Novi Sad, koja je u međuvremenu postala NIS Gaspromnjeft. Radila je, uglavnom, u finansijama NIS-a, što je njena osnovna struka, ali i kao risk menadžer, posao koji joj je ostao u lijepom sjećanju i koji je, kaže, bio i najinteresantniji.

DR JASMINA GRBOVIĆ NOVAKOVIĆ
DIREKTORKA CENTRA IZUZETNIH VRIJEDNOSTI ZA VODONIČNU
ENERGETIKU I OIE, INSTITUTA ZA NUKLEARNE NAUKE „VINČA“

Vodonik- sveti gral ekološke energetske tranzicije

Marija Vukotić

Održivost u korišćenju dostupnih resursa postala je krilatica savremenog društva, a jedno od rješenja koje obećava jeste korišćenje vodonika u energetske svrhe, kazala je u intervjuu za naš korporativni list dr Jasmina Grbović Novaković, naučna savjetnica i direktorka Centra izuzetnih vrijednosti za vodoničnu energetiku i OIE Instituta za nuklearne nauke „Vinča“, koja nam je govorila o vodoniku kao mogućem „čistom gorivu“, tehnologijama koje su razvijene ili se razvijaju kako bi se vodonik na efikasan način koristio. Interesovalo nas je i to da li smo dorasli da koristimo ovo gorivo budućnosti.

Kako funkcioniše Centar izuzetnih vrijednosti za vodoničnu energetiku i obnovljive izvore energije u Institutu za nuklearne nauke Vinča?

Centar izuzetnih vrijednosti za vodoničnu energetiku i obnovljive izvore energije – CONVINCENCE, akreditovan je od strane Ministarstva nauke, inovacija i tehnološkog razvoja Republike Srbije prvi put 2018. godine, da bi 2022. godine, kao rezultat rada saradnika, Centar bio reakreditovan na još pet godina. Akreditacija se odnosi na kvalitet naučno-istraživačkog rada na polju sinteze i procesiranja materijala za primjenu u energetici i zaštiti životne sredine. Centar ima 25 saradnika, od toga 16 u naučnim, sedam u istraživačkim zvanjima i dva stručna saradnika. Misija Centra je da okupi sve relevantne činioce na polju nauke i istraživanja koji se bave ispitivanjem osobina materijala sa potencijalnom primjenom u skladištenju vodonika u čvrstom stanju i proizvodnji takozvanog zelenog vodonika.

Crna Gora već sad ima solidnu naučnu bazu koju naravno treba ojačati kroz nove nacionalne projekte, kroz saradnju sa Elektroprivrednom Crne Gore, kroz integrisane master i doktorske studije vezane za obnovljive izvore energije

Akreditacijom Centra sagledan je značaj koji vodonik ima i kao industrijska sirovina, ali i kao energent i nezaobilazni činilac u dekarbonizaciji industrije u okviru paradigme „vodonične ekonomije“. Naša vizija je da postanemo prepoznatljiviji ne samo u regionu već i na evropskom nivou.

Istraživači su razvili tank za skladištenje vodonika u čvrstom stanju, tzv. pilot postrojenje. Kako funkcioniše?

Osim razvoja kompresora na vodonik, bavimo se i razvojem tankova za skladištenje vodonika u čvrstom stanju i uređaja za detekciju vodonika. Skladištenje, odnosno čuvanje vodonika u čvrstom stanju predstavlja alternativu skladištenju vodonika u gasnom ili tečnom stanju prije svega sa stanovišta bezbjednosti i sigurnosti. U konvencionalnim gasnim tankovima odnos mase i zapremine sačuvanog vodonika je nepovoljan i često se čuje da je najveći problem primjene vodonika kao goriva u automobilima upravo veličina tanka za vodonik. Kod skladištenja u tečnom stanju, potrebno je utrošiti energiju da bi vodonik preveli u tečno stanje, a to podiže cijenu ovakvog energenta. Skladištenje vodonika u čvrstom stanju podrazumijeva da se vodonik hemijski veže u materijalu iz koga ne može da izađe bez povišenja temperature pod kontrolisanim uslovima. Gustina skladištenja može biti jako visoka. Upravo na ovom principu smo i konstruisali tank.

Zašto je vodonik energent budućnosti?

Sve češće čujemo i političare, ali i naučnu i stručnu javnost da govori o vodoniku kao energentu budućnosti. Međutim vodonik je nosilac energije odnosno energetski vektor, jer ga moramo dobiti iz neke sirovine. Najrasprostranjenija sirovina za dobijanje vodonika je voda. Ako se vodonik dobija elektrolizom vode strujom koja se dobija iz obnovljivih izvora energije onda govorimo o zelenom vodoniku. Ako za elektrolizu koristimo višak proizvedene nuklearne energije onda je takav vodonik obojen u pink. Ako sa druge strane koristimo fosilna goriva i hvatamo oslobođeni CO₂, govorimo o plavom vodoniku. I dalje je najveći udio sivog vodonika, koji se dobija iz fosilnih goriva, bez hvatanja CO₂. Upravo je raznovrsnost načina dobijanja njegova prednost. Sa druge carbon capture (odnosno hvatanje CO₂) je izazov koji treba riješiti.

Tank za skladištenje vodonika u obliku hidrida

Upotreba vodonika - Koliki je izazov za nauku, a koliki za državu?

Kada govorimo o vodoniku kao izazovu za nauku, rekla bih da dok ne riješimo problem skladištenja i transporta vodonika nećemo biti u stanju da primijenimo vodonične tehnologije u punom potencijalu. Pred naučnicima je, osim spoznaje jednostavnijih i jeftinijih tehnoloških rješenja, i problem percepcije vodonika u javnosti, a percepcija je za sada prilično loša. Prije svega, postoji neosnovani strah od eksplozije vodonika. Sa druge strane vodonične tehnologije su skupe, istraživanja su skupa, ali negdje se to i očekuje. Kako se tehnologije budu razvijale cijene će neminovno padati. Na nama je da uhvatimo priključak sa evropskim istraživanjima. Ako pogledamo šta rade evropske države, SAD ili Japan na polju vodonika biće nam jasno da je prvi korak ka uvođenju vodonika donošenje zakonskog okvira i podzakonskih akata koji bi uredili tržište vodonika, načine primjene i skladištenja. Naravno, za prelazak na vodoničnu ekonomiju potrebno je, osim legislative i Strategije koju će Crna Gora uskoro imati, i infrastruktura. Bojim se da je za zemlje zapadnog Balkana dio vezan za infrastrukturu nedostižan bez evropskih investicija. Usklađivanjem sa Evropskom strategijom za vodoničnu energetiku otvara nam se put ka fondovima EU.

Kako se u Evropi koristi zeleni vodonik?

U ovom trenutku lavovski dio proizve-

denog vodonika je i dalje sivi vodonik, koji se dobija iz fosilnih goriva (najviše prirodnog gasa), u Evropi malo manje nego u SAD-u, ali i dalje oko 95% na svjetskom nivou. Sivi vodonik je znatno jeftiniji (u ovom trenutku oko 1.60 eura/kg, dok je cijena zelenog vodonika trenutno čak 5,50 eura/kg). Razlog ovome je i cijena proizvedenog kWh iz obnovljivih izvora, ali cijena elektrolizera koja se i dalje kreće oko 1000 eura/kW u proizvodnji, je u padu, ali ne tempom koji svi očekuju. Očekivanja su i dalje da vodonične tehnologije uspješno „prežive“ skaliranje i dostignu zrelost koja bi dovela do pouzdanosti i ekonomske isplativosti svih aspekata vodonične ekonomije u periodu znatno kraćem nego što je to bio slučaj sa obnovljivim izvorima energije.

Koji su ekonomski benefiti zelenog vodonika u industriji ali i u energetici?

Zbog pomenute cijene zelenog vodonika, koja je i dalje znatno viša od cijene sivog vodonika, bojim se da se, za sada, ne može govoriti o ekonomskim benefitima. Postizanje konkurentnosti cijene vodonika iz obnovljivih izvora je stvar budućnosti. Ekološki benefiti su, za sada, u prvom planu, jer je ugljenični otisak zelenog vodonika, iako nenulti, pet do 10 puta manji od preovlađujućeg sivog vodonika.

Koliki je potencijal Crne Gore za razvoj vodoničnih tehnologija?

Ja bih rekla veliki, Crna Gora je u procesu donošenja dva ključna dokumenta koji će omogućiti investicije to su Stragija razvoja vodonične energetike i Nacionalni energetski i klimatski plan. Crna Gora već sad ima solidnu naučnu bazu koju, naravno, treba ojačati kroz nove nacionalne projekte, kroz saradnju sa Elektroprivrednom Crne Gore, kroz integrisane master i doktorske studije vezane za obnovljive izvore energije. Što se energetike tiče veliki je potencijal za proizvodnju zelenog vodonika s obzirom na veliki broj izdatih UT uslova za solare i činjenicu da ne može sva energija biti predata u mrežu.

Što se energetskog sektora tiče, upotreba vodonika bi, po mom mišljenju, omogućila dodatnu stabilnost i izdržljivost energetskog sistema ako bi se viškovi u dnevnoj proizvodnji električne energije koristili za proizvodnju vodonika. Ovaj vodonik bi se kasnije po potrebi mogao koristiti za load-balancing mreže kada se ukaže potreba ili kao industrijski proizvod.

Novi Odbori direktora u RUP-u, SOLAR-u i CEDIS-u

Odbor direktora EPCG AD Nikšić ranije je donio odluku da se, u cilju što kvalitetnijeg upravljanja, strateškog planiranja i razvoja kompanijskih zavisnih društava, objavi javni poziv, u namjeri da se svim zainteresovanim kandidatima omogući da se prijave za članstvo u odboru direktora: CEDIS doo, RUP ad, EPCG-Solar-gradnja doo i EPCG-Željara Nikšić doo.

Nakon, u zakonski predviđenom roku, završene procedure izabrani su novi Odbori direktora u RUP-u, SOLAR-u i CEDIS-u. Odbor direktora Elektroprivrede imenovao je novi odbor direktora u kćerki firmi EPCG Solar gradnja. Na čelo upravnog odbora postavljena je Marina Jočić, dok su članovi tog tijela Miroslav Doderović, Ahmet Đonbaljaj, Veljko Vasiljević i Zoran Čolaković, Neđeljko Lekić i Igor Vlahović.

Najpoznatije ime u odboru je Marina Jočić, koja je bila predsjednica Upravnog odbora Nacionalnih parkova Crne Gore, potom direktorica Prve TV, a zatim i predsjednica Upravnog odbora JU Muzeji i galerije u Podgorici.

Veljko Vasiljević je bio u Odboru direktora Rudnika uglja. Imenovani su Zoran Čolaković, Igor Vlahović i Neđeljko Lekić. Lekić je redovni profesor na Elektrotehničkom fakultetu. Izvršna direktorica EPCG solara je Valerija Saveljić, koja je na tu poziciju izabrana krajem prošle godine.

Odbor direktora Elektroprivrede Crne Gore je, u svojstvu Skupštine akcionara Rudnika uglja AD Pljevlja, na XLV vanrednoj sjednici, održanoj krajem marta. godine, razriješio dosadašnje i imenovao nove članove Odbora direktora te kompanije.

U novi sastav Odbora direktora RUP-a imenovani su: Milan Lekić, prof. dr Dragan Lončar, Dragan Leković, Milan Gvozdenović i prof. dr Boban Melović. Konstitutivna sjednica OD RUP održana istog dana i na njoj je za predsjednika izabran diplomirani rudarski inženjer Milan Lekić, bivši izvršni direktor Rudnika uglja.

Lekić je rođen u Pljevljima, a diplomirao je na Rudarsko-geološkom fakultetu u Beogradu. Pripravnički staž je odradio u RUP, gdje je obavljao poslove i inženjera u tehničkoj pripremi, rukovodioca, dok je na poziciji izvršnog direktora RUP-a bio u periodu od aprila 2021. do avgusta 2023. godine.

Odbor direktora EPCG opredijelio se za ovaj sastav Odbora RUP-a, birajući između 53 prijavljena kandidata koji su u predviđenom roku dostavili potrebnu dokumentaciju, odnosno radne biografije na javni oglas.

Odbor direktora Rudnika uglja AD Pljevlja donio je Odluku o razrješenju izvršnog direktora Mihaila Potpare, nakon čega je odlučeno da za vršioca dužnosti izvršnog direktora bude imenovan Nemanja Laković, koji je obavljao poslove šefa kabineta u kabinetu Odbora direktora te kompanije.

Novi saziv Odbora direktora CEDIS-a čine: predsjednik Vladimir Čađenović, te članovi: Mirsad Džudžević, Jovan Sinanović i iz reda stručnjaka prof. dr Vladan Radulović i Ilija Miljanić.

Novi Odbor direktora Crnogorskog elektrodistributivnog sistema (CEDIS) održao je konstitutivnu sjednicu, na kojoj je razriješio dosadašnjeg izvršnog direktora Vladimira Čađenovića i imenovao Vladimira Ivanovića za vršioca dužnosti izvršnog direktora te kompanije.

Vladimir Ivanović je diplomirao na Elektrotehničkom fakultetu Univerziteta Crne Gore, smjer Energetika, 2005. godine. Radni angažman započeo je 2007. godine, kada je raspoređen na mjesto inženjera u Službi za mjerenje. Od maja 2021. godine bio je rukovodilac Operativne direkcije u Crnogorskom elektrodistributivnom sistemu.

Vladimir Čađenović je rođen 1984. godine u Podgorici, gdje je završio osnovnu školu i Gimnaziju. Na Pravnom fakultetu Univerziteta Crne Gore diplomirao je 2008. godine. Za izvršnog direktora CEDIS-a izabran je u aprilu 2021. godine.

Pripremio: Miodrag Vuković

Dragana B. Mijušković

Crna Gora i susjedne zemlje, Srbija, Bosna i Hercegovina i Sjeverna Makedonija, na samom početku razvoja e-mobilnosti, još ne postoji adekvatna infrastruktura za punjenje električnih vozila, regulatorni okviri nijesu prilagođeni EU zakonodavstvu i, uopšte, u ovim zemljama vrlo malo se zna o tome od kakvog je značaja za društvo i okolinu uvođenje električnih automobila u saobraćaj, navodi Božana Miljanić Marušić, specijalistkinja za trgovinu i optimizaciju u Direkciji za upravljanje energijom.

Koleginica Miljanić Marušić već godinama piše i izdava naučne radove na temu e-mobilnosti i jedan je od najcjeljenijih stručnjaka kada je ova oblast u pitanju u našoj zemlji.

Za razliku od pomenute tri zemlje, Hrvatska i Slovenija, kao punopravne članice EU, trasponovale su EU zakonodavstvo u ovu oblast i dale snažan podsticaj uvođenju električnih automobila u transport, kaže Miljanić Marušić.

U Crnoj Gori najozbiljnija prepreka za veći upliv električnih vozila je nedovoljno razvijena infrastruktura za punjenje. Dodatno, tu su i cijene električnih vozila, koje su veće od konvencionalnih. Takođe, potrebno je usklađivanje sa regulativom Evropske unije koja je na snazi u domenu e-mobilnosti.

Miljanić Marušić ističe da je izrada Nacionalnog okvira politika za elektromobilnost (NOP) preduslov da bi se stvari i kod nas pokrenule sa mrtve tačke.

To treba da bude inicijalni korak. Pozitivan signal za razvoj e-mobilnosti može se prepoznati kroz konkurs EKO fonda za dodjelu subvencija privrednicima, preduzetnicima i javnom sektoru za nabavku stanica za punjenje, smatra Božana Miljanić Marušić.

Na pitanje kako Vlada i regulatorna tijela mogu podržati razvoj e-mobilnosti kroz politike i inicijative, Miljanić Marušić ističe da su najvažniji koraci u pravcu veće zastupljenosti državne subvencije za kupovinu vozila i razvoj infrastrukture za punjenje.

Na samom početku razvoja e-mobilnosti, potrebno je obezbijediti olakšice korisnicima električnih vozila, kao što je usluga besplatnog punjenja određeni vremenski period, olakšice prilikom uvoza i registracije ovog tipa vozila, oslobađanje od plaćanja putarina i sl, kao što je to bila praksa zemalja u kojima je e-mobilnost uzela maha, posjeća Miljanić Marušić.

Ističe da promovisanje e-mobilnosti kroz zelene javne nabavke može imati

E-MOBILNOST

Ključ za čistiju BUDUĆNOST

Pozitivan efekat na životnu sredinu kroz elektrifikaciju transporta je ključan, s obzirom na to da je sektor transporta prepoznat kao jedan od najvećih izvora zagađenja na Zemlji. U cilju smanjenja zavisnosti od uvoza naftnih resursa, električna vozila predstavljaju alternativu konvencionalnim vozilima. Takođe, električna vozila imaju uticaj na smanjenje nivoa buke, poručila je mr Božana Miljanić-Marušić, specijalistkinja za trgovinu i optimizaciju u Direkciji za upravljanje energijom

Božana Miljanić Marušić

pozitivan efekat na razvoj u ovoj oblasti.

U Crnoj Gori od 2021. godine započeo je proces dodjeljivanja subvencija za kupovinu električnih i hibridnih vozila preko javnih konkursa EKO fonda, što je pozitivan signal za ovu oblast, naglašava Miljanić Marušić.

Potrebno je, međutim, kaže naša sa-

govornica, uspostaviti odgovarajuću infrastrukturu koja će omogućiti jednostavno punjenje, kao što je to slučaj sa konvencionalnim vozilima, što znači da se mora izgraditi dovoljan broj stanica za punjenje i obezbijediti njihova povezanost.

I edukacija o prednostima e mobilnosti jako je važna. Neophodno je po-

EPCG i E mobilnost

Kada je u pitanju Elektroprivreda Crne Gore, Miljanić Marušić navodi da prvi korak, koji bi imao pozitivan efekat na promovisanje e-mobilnosti u našoj kompaniji, jeste da EPCG u vozni park uključi određeni broj električnih vozila i obezbijedi punjače za ta vozila.

Trenutno, EPCG u svom voznom parku ima dva električna vozila, marke Volkswagen e-Golf iz 2020. godine. Na parkingu EPCG su instalirana četiri punjača nazivne snage 7.4 kW.

Miljanić Marušić navodi da je potrebno izvesti projekciju o broju električnih vozila u kompaniji u narednom periodu, kako bi se moglo govoriti o broju potrebnih punjača. Broj punjača koji je adekvatan za kompaniju direktno je povezan za brojem korisnika električnih vozila.

Miljanić Marušić ističe da je potrebno apostrofirati da puni smisao e-mobilnost dobija jedino ukoliko govorimo o sinergiji dekarbonizovanog sektora transporta i dekarbonizovanog energetskog sektora.

Energija koju koriste električna vozila treba da bude dobijena iz obnovljivih izvora, a EPCG stremi da u svom proizvodnom miksu energija iz obnovljivih izvora bude dominantna. Angažovanje i edukacija zaposlenih u EPCG u ovoj oblasti bi bila poželjna, ukoliko kompanija odluči da svoje poslovanje proširi instalacijom punjača i pružanja usluga punjenja, kao što je to uradila kompanija HEP grupa, kaže Božana Miljanić Marušić.

većati svijest o tome kako pojedinac može doprinijeti smanjenju emisija CO2 korišćenjem električnih vozila.

Potrebno je, dakle, organizovati radionice, seminare i razna druga predavanja, na kojima bi se ukazivalo na brojne prednosti koju podrazumijeva uvođenje električnih vozila. Takođe, jaka medijska kampanja mogla bi značajno doprinijeti razvoju ekološke svijesti, gdje se kao jedan od potencijala za zaštitu životne sredine izdvaja elektrifikacija transportnog sektora, zaključuje Božana Miljanić Marušić.

Tatjana Knežević Perišić

Početkom aprila, Goran je obilježio punih 40 godina rada u našoj Kompaniji. Počeo je davno, u tadašnjoj Službi razvoja i investicija, u HE Perućica:

-Bila je to jedna od najjačih službi tada; radio sam u građevinsko geološkom sektoru, a u njemu je uvijek bilo jako puno posla. Pa više od 70% radova su, u stvari, građevinski; kanali, brane i slično. "Perućica" je tada imala šest agregata, a ja, 20-togodišnjak, imao puno sreće da počnem radni vijek sa ljudima koji su gradili "Pivu"...Sjećam se tu su bili jedan Petar Žižić, pa moj prvi šef, čuveni Rako Milošević, pa Momčilo Vukotić, šef službe; bili su tu i Radovan Dobrilović, Mustafa Dobrilović, Petar Eraković, Gajo Tuponja, Momo Gezović... Bila je privilegija učiti od njih, jer su to bili ljudi koji su izgradili cijeli sistem, jedna elita! Gore je bilo jedno odjeljenje sa Batom Cerovićem, Mickom Cicovićem, Žanom, mojom "školskom"; od mlađih ljudi Čarli Vlahović i ostali. Bilo je to vrijeme sjajnih ljudi i sjajnog druženja. Iako sam Podgoričanin, tako su me prihvatili da sam tu našao, ne samo svoj kolektiv već i moj drugi grad.

Goran je radio u sistemu tehničkog osmatranja:

-Imali smo oko 30 osmatrača, koji su radili profile od Grahova do Bjeloševine, Morakova, Kusida, Brezovika, Miločana, sabirali i obrađivali podatke, pa svakodnevno i sa Dukla, koje smo potom slali dispečerima u Podgoricu, koji su, na osnovu njih, radili režim voznje elektrane. Bio je to veliki posao..Sada je ta nekadašnja služba drastično smanjena; nekad smo imali oko 40 radnika, nekoliko šefova odjeljenja, bilo je velikih poslova sanacije, projektovanja...

Duboko poštujući kolege od kojih je učio posao, nakon 40 godina rada, Goran sitno broji do penzije. Kaže da je, kao Podgoričanin, stekao toliko nikšićkih prijatelja, da i ovaj grad smatra "svojim", ali se penzionerskim danima raduje i hoće malo "da luftira", nakon toliko godina putovanja do posla, rada i trke. Jer, kaže, život treba proživjeti, koliko čovjek god može i ne žaliti ni za čim

GORAN KNEŽEVIĆ, JEDAN OD NAGRAĐENIH RADNIKA KOMPANIJE, ZAPOSLEN U SEKTORU ZA SAOBRAĆAJ, TRANSPORT I MEHANIZACIJU

Život se živi

pa naša arhiva je sjajna; u njoj imate planove razvoja, projekte ne samo Komarnice, nego i cijelog sistema voda u Crnoj Gori. Pravo bogatstvo, stečeno radom i znanjem tih prvih generacija stručnjaka Elektroprivrede!

Kada je prešao u Sektor za saobraćaj, transport i mehanizaciju, Goran je, sa kolegama, radio na izgradnji dva kanala i projektu podizanju voda za osmi agregat, planiran u HE Perućica te na kompenzacionom bazenu. I tu ne zaboravlja imena ljudi i insistira da se pomenu; radio je sa Olgom Radulović, Draganom Šurbatovićem, Sobodanom Banovićem...Sada dosta saraduje sa Jolom Jokićem, Draganom Blagojevićem, Branom Tatarom..Sve divni ljudi, kaže.

-Od 2012.sam ođe, našao sam dobre kolege i poštene radnike. Međutim ostalo je svega 5-6 nas u operativi; smanjen nam je obim posla; mimo remonta u avgustu, radimo na održavanju struga u elektrani, postavljanju skela za remont i slično. Zašto se to radi tako, ne znam. Mi smo nekad sami obavljali remont, sa 40 sezonaca, kojima je to bila odskočna daska za prijem u EPCG; sada to rade privatne firme, a mi dođemo kao neki nadzor.

Za svojih 40 godina rada, najviše pamti druženja; kolektiv se okupljao, išao na izlete, pravio druženja..bilo je mnogo anegdota, mnogo lijepih sjećanja...A opet, osjećaj je Goranu kao da je tek počeo:

-Kao život što proleti, tako je i ovih 40 godina proletjelo. Nagradu koju sam dobio na zalasku karijere, više gledam kao počast i poštovanje na odnosu koji sam imao prema kolegama, ali i oni prema meni. Svi moji kolege su mogli dobiti tu nagradu, jer su je zaslužili.

Privatno, Goran je, kaže, "u slobodnom programu"; razveden je i ima dvije kćerke:

-Jako sam ponosan na njih dvije; jedna je na doktorskim studijama u Dalasu, radi tamo kao saradnik, a druga je završila postdiplomske studije na Filološkom fakultetu, engleskog jezika i književnosti i radi u Budvi.

Ne plaši se penzije; njegova porodica više od 100 godina drži vinograd u Dahnju, sa oko 2500 loza.

-Bavili su se groždem i moj stric, inače doktor nauka sa Sorbone, i otac i ded. To je veliki posjed od 15 rala zemlje; sad razmišljam šta ću dalje. Ima tu mjesta za još 5000 čokota, ali tu treba vojska da radi...Ja sam dosta stvorio, deca su se snašla, a za proširenje posla, treba puno rada. A čini mi se da sam se baš-naradio! Evo čitav život trčiš,

putuješ, radiš, hoćeš i da se provedeš, da vidiš nešto...Pravo da vam kažem, umoran sam i htio bih sad malo da "luftiram", putujem, da se družim sa ljudima koje poštujem i volim.

Znate, ja sam dijete iz Bulevara revolucije, Podgoričani znaju šta to znači, odrastao sam sa ekipom preko Morače; od šestog osnovne sam radio, kad me otac počerao u Budvu ljeti da prodajem palačinke na plaži; a ja u OŠ "Maksim Gorki", sa sjajnim ljudima...bila je to ško-

la elitne dece, ali ne po tome što su bila deca funkcionera, no po znanju, pameći..Iz nje su izlazili najbolji studenti, sjećam se Dude Aleksić, Brajovića, Valentinine Vuković, Tamare Durutović...izreda su za tri godine završavali pravo!

Gorana priča odvođa neprekidno u ta druga vremena; pominje vrijedne ljude iz EPCG: Boška Bogetića, Dana Zurovca, Neša Radojičića, Krsta Labudovića...Neću valjda koga zaboraviti, kaže. A zanimljivo, i otac mu je dio istorije ove kompanije:

-Vojislav Knežević, moj otac, radio je punih 40 godina u Elektroprivredi! Iz Rijeke Mušovića je, u vremenu motorole i podgoričke trafo stanice, kao pismeni uklopničar, počeo ođe. I tako 40 godina proveo po smjena'...pa on me i očerao da radim u "Perućicu", u kojoj je znao svaki šaraf, svaki njen dio. Zaslužniji je za razvoj elektrane od mene, kaže Goran.

Dodaje kako ima puno dobrih i kvalitetnih ljudi u sistemu, koji će nastaviti razvoj EPCG, a njega čekaju..drumovi. Jer, život se živi..Kratka je i brzo prođe, u trenu, zato treba uživati u svakom novom danu i prilici koju vam pruža.

”

Nagradu koju sam dobio na zalasku karijere, više gledam kao počast i poštovanje na odnosu koji sam imao prema kolegama, ali i oni prema meni. Svi moji kolege su mogli dobiti tu nagradu, jer su je zaslužili

Marija Vukotić

PLAN I PROGRAM USAVRŠAVANJA ZAPOSLENIH

VIŠE ZNANJA – BOLJI REZULTATI

Uspješne kompanije prepoznaju se i po tome što njihovu organizacionu kulturu karakterišu norme i standardi koji podstiču poslovno ponašanje usmjereno na stalni rast i razvoj, a ne na sigurnost i prosječnost

Dodatna edukacija zaposlenih – manir savremene kompanije

Trening i razvoj zaposlenih, ključni je alat proaktivnog ponašanja svake savremene kompanije u odnosu na postojeće okruženje. Da bi u potpunosti bile zadovoljene potrebe privrede, uz formalni sistem obrazovanja, u kompanijama sve se intenzivnije razvija funkcija dodatnog obrazovanja i obuke. Sada već svaka ozbiljnija kompanija teži da ima svoj trening centar gdje se zaposleni i menadžeri obučavaju za obavljanje posla na sadržajima iz sopstvene poslovne politike i prakse ili koristeći dostupna, nova, stručna znanja. Istovremeno, velikom brzinom razvija se i tržište obrazovnih usluga i taj trend postepeno zahvata i našu sredinu.

U Elektroprivredi Crne Gore znatna pažnja poklanja se usavršavanju i edukaciji zaposlenih i to na svim nivoima Društva. Taj proces intenziviran je posljednjih godina, a zaposlenima je omogućeno da stiču nova znanja i vještine u raznim oblastima.

Jovana Božović, specijalistkinja za planiranje i obuku kadrova u Direkciji za ljudske resurse, navodi da su tokom prvog kvartala 2024. godine pristigla trideset dva zahtjeva za obuke, članarine i pretplate na edukativni materijal, čime je obuhvaćeno 128 zaposlenih u našoj kompaniji.

Budžetom za 2024. godinu za ove namjene opredijeljeno je 250.000 eura. Od toga do sada je iskorišćeno 18,76 %, kazala je Božović.

Božović navodi da se, u slučajevima kada EPCG sama raspolaže kadrovima i tehničkim uslovima za realizaciju zahtjevane obuke, koriste sopstveni kapaciteti.

Podsjeća da, pored eksterno ili interno organizovanih obuka, zaposleni mogu računati i na pretplatu na određene časopise, stručnu literaturu ili edukativni materijal koji će im biti od pomoći u obavljanju svakodnevnih radnih zadataka.

Praćenje efektivnosti obuka do sada je pokazalo pozitivan stav zaposlenih i želju za daljnjim usavršavanjima. Ovaj vid usavršavanja je od izuzetnog značaja kako za našu kompaniju, tako i za samog pojedinca. Cilj ovog procesa je razvijanje sposobnosti zaposlenih za kvalitetno obavljanje poslova u kompaniji, razvoj pozitivnog stava prema poslu koji obavljaju i profesiji kojom se bave, razvoj osjećaja pripadnosti i timskog duha, kao i postizanje jasne orijentisanosti na poslovne zadatke, kazala je Božović.

Proces planiranja edukacije zaposlenih, prema njenim riječima, podra-

zumijeva čitav niz aktivnosti, počev od utvrđivanja poslovnih i organizacionih potreba kompanije, određivanja budžeta, dobijanja saglasnosti, planiranja treninga i obuka, njihovo sprovođenje, pa sve do evaluacije i povratnih informacija. - Nakon završenih obuka, zaposleni-polaznici obuka u obavezi su da dostave dokumentaciju na osnovu koje vršimo analiziranje podataka o kvalitetu obuke, prikupljamo sugestije i predloge za poboljšanje, navodi Jovana Božović.

I u narednom periodu planirana je realizacija velikog broja obuka u svim djelovima Društva, a na osnovu Plana obuka i usavršavanja zaposlenih za 2024. godinu koji je donesen i usvojen početkom kalendarske godine.

Priliku za dodatnu edukaciju i usavršavanje, pored ostalih, iskoristili su i zaposleni u Sektoru za korporativne komunikacije, koji su od početka godine uspješno savladali obuku iz domena, grafičkog dizajna, animacije i digitalnog marketinga, kao i video montaže. Predstoji i obuka za snimanje i montažu, zatim business storytelling (kreiranje sadržaja), CIM Forum i slično - koje će, vjeruju u Sektoru za korporativne komunikacije, dodatno podići ionako visok nivo kvaliteta kojima raspolažu zaposleni u toj operativnoj cjelini.

Rukovodilac Sektora za korporativne komunikacije Tomaš Damjanović smatra da su obuke usklađene sa realnim potrebama zaposlenih u Sektoru te da su projektovane tako da se nadovezuju jedna na drugu, čime se polaznicima, odnosno zaposlenima, omogućava da steknu cjelovit uvid u materiju.

Na pitanje jesu li edukacije zaposlenih zapravo investicija, Damjanović skreće pažnju da su ljudi najvažniji resurs svake kompanije, pa tako i EPCG.

U tom smislu, dobro planiranje i adekvatno sprovođenje obuka preduslov je kontinuiranog usavršavanja zaposlenih.

To je dobitna formula za sve: kompanija dobija kvalitetniji i zadovoljniji kadar, a zaposleni stiču priliku da, preko obuka, šire opseg svojih vještina, što, samoj kompaniji vraćaju kvalitetnijim obavljanjem radnih zadataka, zaključuje Damjanović.

Dio zaposlenih u Sektoru za korporativne komunikacije, u sklopu ovogodišnjeg Plana obuka, učestvovao je na PRO PR konferenciji u Beogradu, u organizaciji agencije Apriori World.

Bila je to izuzetna prilika da se upoznamo sa globalnim trendovima u oblasti odnos sa javnostima i razmjenimo vrijedna iskustva sa kolegama iz cijelog regiona, zaključio je Damjanović.

SNABDIJEVANJE POKREĆE NOVI
CIKLUS AKCIJE PODIJELIMO TERET

Dobra prilika za kupce

Zaostali dug u fiksnim mjesečnim ratama od 20 eura moći će da izmiruju i domaćinstva koja su isključena sa distributivne mreže, kao i ona koja žele da reprogramiraju već potpisane Ugovore o izmirenju duga

Marija Vukotić

Domaćinstva koja se suočavaju sa nagomilanim dugom za utrošenu električnu energiju ponovo će imati priliku da potpišu protokol o izmirenju duga u fiksnim mjesečnim ratama od 20 eura i na taj način sebi znatno olakšaju izmirenje zaostalih obaveza. Akciji će moći da se priključe domaćinstva koja su isključena sa distributivne mreže, kao i domaćinstva koja budu željela da reprogramiraju već potpisane Ugovore o izmirenju duga.

Ova tradicionalna akcija vrlo je prihvatljiva potrošačima, a kako kažu u FC Snabdijevanje, raduje činjenica da su mnoga domaćinstva koja su se priključila akciji sada su već i članovi zlatnog tima. Rukovoditeljka Sektora za upravljanje potraživanjima Ivana Marković podsjeća da akcija „Podijelimo teret“ počinje od 01.05.2024. i trajaće do 31.07.2024. godine.

Svi kupci iz kategorije domaćinstava koji ispune uslove moći će da zaključe Sporazum o izvršavanju obaveza po osnovu duga za utrošenu električnu energiju po povlašćenim uslovima, a to su fiksne mjesečne rate u iznosu od 20 eura uz redovno plaćanje tekućih faktura.

Samim zaključenjem i poštovanjem

Sporazuma neće se obračunavati zakonska zatezna kamata, neće se pokretati predlozi za izvršenje kod javnih izvršitelja i neće biti isključenja sa mreže, ističe Marković.

Interesovanje domaćinstava za akciju Podijelimo teret je veliko tokom čitave godine, a ova akcija pomogla je brojnim crnogorskim domaćinstvima da otplate dug po povoljnijim uslovima. Raduje činjenica da su mnoga domaćinstva koja su se priključila ovoj akciji sada već i članovi zlatnog tima.

Akcija „Podijelimo teret“ je prilika da se potrošači, znatno lakše, riješe nagomilanih dugova, tako da je akcija je pozitivno prihvaćena kod potrošača, a sa ovakvim akcijama stvorili su se mnogi drugi benefiti, kaže Marković.

Akcija „Podijelimo teret“ pokrenuta je u septembru 2013. godine, s tim što su pravo potpisivanja sporazuma, osim regularnih dužnika, imali i potrošači koji su se vodili kao pristupnici. Ukoliko posmatramo potrošače koji su potpisali sporazum Podijelimo teret u 2013, saldo na njihov datum potpisivanja je iznosio oko 16,7 miliona eura, a kod potrošača koji su potpisali posljednji sporazum, saldo na datum potpisivanja je iznosio 21,5 miliona eura, što potvrđuje dobar trend interesovanja potrošača za ovu vrstu sporazuma.

Distributivni potrošače na 31.08.2013, dakle prije prve akcije „Podijelimo teret“ za utrošenu električnu energiju ukupno su dugovali 194,6 miliona eura, dok je taj dug sada, nakon posljednjeg obračuna za mart, 175,38 miliona eura.

Akcija je prvenstveno namijenjena potrošačima kojima su istekli prethodni ugovori, ali i svim potrošačima iz kategorije domaćinstava koji imaju dug po osnovu utrošene električne energije, bez obzira da li su isključeni sa mreže ili ne. Najviše sklopljenih sporazuma Podijelimo teret u posljednjoj akciji je u OJ Snabdijevanje Podgorica 3.729, što procentualno iznosi oko 40% od ukupnog broja kupaca koji su potpisali posljednji sporazum u okviru akcije Podijelimo teret.

Predstavnici Sektora za korporativne komunikacije na konferenciji u Beogradu

ZAPAŽENO PREDAVANJE ELEONORE ALBIJANIĆ, SPECIJALISTKINJE ZA EKSTERNU KOMUNIKACIJU U SEKTORU ZA KORPORATIVNE KOMUNIKACIJE EPCG NA 21. MEĐUNARODNOJ PRO.PR KONFERENCIJI U BEOGRADU

POVJERENJE je ključ uspjeha

“Da bi se došlo do uspjeha, mora se uključiti i prethodno stečeno iskustvo (nešto staro), kontinuirano učiti (nešto novo), pozajmljivati relevantna znanja iz drugih oblasti (nešto pozajmljeno) i svoj posao mora se voljeti (nešto plavo)”

Mitar Vučković

„Nešto staro, nešto novo, nešto pozajmljeno, nešto plavo“, naziv je predavanja kojim se učesnicima ovogodišnje, 21. po redu, međunarodne PRO.PR konferencije predstavila Eleonora Albijanić, specijalistkinja za eksternu komunikaciju u Sektoru za korporativ-

ne komunikacije EPCG i jedan od najcjenjenijih stručnjaka u oblasti PR-a i komunikacija u Crnoj Gori. Eleonora je prvi predsjednik crnogorskog strukovnog udruženja i aktuelni Udruženja za odnose sa javnošću i komunikacije (PRCA) za Crnu Goru u mreži za jugoistočnu Evropu.

PRO.PR konferencija koja se ove

godine održala od 14-17. marta, u beogradskom hotelu “Mona”, okupila je najrelevantnije stručnjake u oblasti komunikacija i odnosa sa javnošću iz regiona, ali i neka ugledna imena iz Azije, Afrike, SAD-a, Velike Britanije i Apeninskog poluostrva. Radove su predstavila ukupno 24 predavača i 14 panelista iz 14 zemalja.

Naslov Eleonorinog rada “aludirao je na englesku tradiciju koja se odnosi na to što bi mlada trebalo da nosi na dan vjenčanja, da bi brak bio dugovječan”. Tako je Eleonora, na plastičan i vrlo inspirativan način, uspjela da dočara šta je to sve potrebno za uspjeh na polju odnosa sa javnošću u svjetlu novih trendova i novih izazova.

Da bi se došlo do uspjeha, mora se uključiti i prethodno stečeno iskustvo (nešto staro), kontinuirano učiti (nešto novo), pozajmljivati relevantna znanja iz drugih oblasti (nešto pozajmljeno) i svoj posao mora se voljeti (nešto plavo), smatra Albijanić.

Napravila je analogiju između braka i odnosa s javnostima, jer ih, kako je ocijenila, karakterišu iste riječi zaslužne za uspjeh: povjerenje, komunikacija, uzajamno razumijevanje, ljubav, poštovanje, briga.

Eleonora je napravila poredjenje i sa (ne)obnovljivim izvorima, postavljajući retoričko pitanje, da li je povjerenje obnovljivi ili neobnovljivi izvor?

Odgovor je bio jednoglasan – jednom izgubljeno povjerenje teško se može povratiti.

U svjetlu činjenice da vještačka inteligencija sve više utiče na naše živote, pa i na profesiju odnosa s javnošću, zapitala se da li vještačka inteligencija, odnosno njeni alati koji se koriste u komunikaciji, mogu graditi odnose povjerenja sa ciljanim javnostima.

Mašine ne mogu u nekim segmentima zamijeniti ljude. Struka je već počela da donosi i određene politike i pravila u oblasti komunikacije, ali i drugim oblastima, o načinu upotrebe vještačke inteligencije, posebno insistirajući na tome da se mora biti transparentan, u cilju zaštite integriteta, podsjetila je Eleonora.

Drugim riječima, upotrebu alata vještačke inteligencije ona vidi kao šansu, a ne prijetnju za PR.

Osvrnula se i na posljednji stih jedne engleske pjesme: “i šest penija u cipeli”, koji asocira na blagostanje i bogatstvo. Povezala je to sa činjenicom da danas ima sve cijenu, pa čak i određeni alati PR-a, kao što je saopštenje, za koje smo se samo prije par godina mogli kladiti da ih nikada nećemo plaćati, jer je u interesu javnosti da bude informisana. Može li se, u takvoj situaciji steći povjerenje, zapitala se Eleonora, jer ako se može platiti da se nešto objavi, ko takvom, plaćenom tekstu vjeruje? Da li su čitaoci svjesni da je to plaćeni oglas?

Predavanje kolegkinice Eleonore Albijanić otvorilo je mnoga pitanja u pogledu izazova koji su pred strukom PR-a.

“Kreativnost i maksimalno korišćenje kapaciteta sopstvenih medija (internet, intranet, profili na društvenim medijima, kompanijska glasila, afirmativni tekstovi, podkasti...) jedan je od ključnih odgovora na izazove koji su pred nama

Eleonora Albijanić

Na neka postoje odgovori, na neka ne. Preporučila je kreativnost i maksimalno korišćenje kapaciteta sopstvenih medija (internet, intranet, profili na društvenim medijima, kompanijska glasila, afirmativni tekstovi, podkasti...) kao jedan od ključnih odgovora na izazove koji su pred nama.

Predavanje je završila na način koji je izazvao opšte oduševljenje, a sve u skladu sa temom koju je obradila.

Bacila je bidermajer u publiku. Uhvatio ga je kolega iz Bosne i Hercegovine, koji je, umjesto uloge budućeg mladoženje, dobio besplatno učešće na PRO.PR konferenciji koja će se naredne godine održati u Crikvenici u Hrvatskoj.

U sklopu 21. međunarodne PRO.PR konferencije tradicionalno su dodijeljene i prestižne PRO PR GLOBE Awards nagrade. Dobitnici ovogodišnjeg priznanja, među kojima su bile i uvažene kolegkinice iz Crne Gore, Nina Redžepagić, vlasnica PR agencije OR, i Slađana Radović, rukovoditeljka Sektora za PR, marketing i komunikacije u Lovćen banci, dobili su unikatne grafike, autorski rad studenata Akademije umetnosti Univerziteta u Novom Sadu.

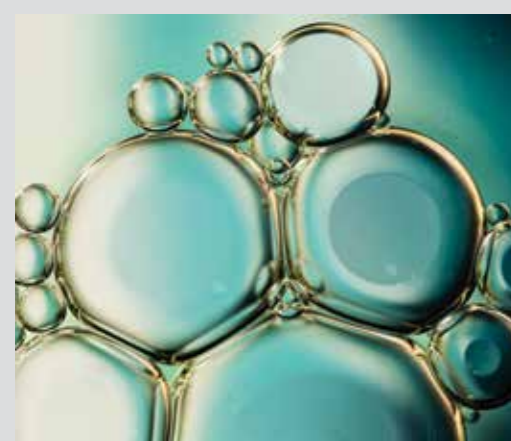

Njemačka: Otvoren najveći solarni park u Evropi

Na mjestu nekadašnjeg rudnika uglja kod Lajpciga, otvoreno je fotonaponsko postrojenje sa 605 MW nominalne snage. To je najveća solarna elektrana u Evropi, a ubrzo će porasti za još 45 MW. Maksimalni kapacitet za proizvodnju jednosmjernje struje, iznosi 605 MW. Novi solarni park Witznitz, sastoji se od deset cjelina

i 1,1 miliona modula. Lokacija obuhvata više od 500 hektara bivšeg ugljenokopa i 150 hektara okolnog zemljišta. Izvođači, Hansainvest i Move On su izgradili puteve sa biciklističkim i pješačkim stazama od 13 km te posadili živu ogradu po rubovima fotonaponskog pogona i pošumili 13 hektara.

(balkangreenenergy.com)

Vodonik iz stijena bez emitovanja CO2?

Za vodonik se često kaže da je gorivo budućnosti, zato što njegovim sagorijevanjem ne dolazi do ispuštanja CO2. Ipak, za sada se i dalje najveći dio vodoničnog gasa proizvodi iz prirodnog gasa, što dovodi do stvaranja ovih emisija tokom procesa proizvodnje. Naučnici sa Univerziteta Teksas u Ostinu pronalaze način kako bi dobijanje vodonika moglo da postane još održiviji proces. Riječ je o proizvodnji vodonika iz

stijena koje su bogate gvožđem i to bi mogla da bude prekretnica u energetske tranziciji i postane potpuno nova vrsta industrije vodonika, takozvani geološki vodonik. Oni nastoje da istraže katalizatore koji će pospješiti geološki proces dobijanja vodonika, ali tako da se supstance koje ubrzavaju hemijske reakcije ne troše već mogu ponovo da se koriste.

(energetskiportal.rs)

Kragujevac: Od oktobra novi električni model auta?

Kompanija Stelantis, koja je nastala 2021. godine spajanjem italijansko-američkog Fiat Krajslera i francuske PSA grupe, u fabrici u Kragujevcu, čiji je vlasnik, počela je probnu proizvodnju automobila na električni pogon, a očekuje se da bi serijska proizvodnja, u punom kapacitetu mogla da

startuje u oktobru. Pojavile su se informacije da će se novo vozilo zvati "pandlina" da će se prodavati na svim kontinentima i da će imati i veći broj personalizacija za određena tržišta. Nova električna vozila proizvedena u Kragujevcu trebalo bi da koštaju oko 20.000 evra.

(energetskiportal.rs)

Liverpul planira najveću elektranu na plimu i osjeku na svijetu

Liverpul planira izgradnju najveće elektrane na svijetu na plimu i osjeku, kapaciteta 700 MW. Liverpulski zaliv, na ušću rijeke Merzi u Irsko more, ima najveći raspon plime i osjeka u Velikoj Britaniji. Iznosi i do 10 metara, što ga čini idealnim mjestom za izgradnju elektrane koja bi koristila energiju morskih mijena. Princip je jednostavan i vrlo sličan

hidroelektranama; plima i osjeka se iskorišćavaju pomoću generatora s velikim podvodnim turbinama, projektovanim da kinetičku energiju vode tokom morskih mijena, pretvaraju u struju. Ova elektrana će imati 28 turbina, pojedinačnog kapaciteta 25 MW. Poduhvat procjenjuju na 3,5 milijarde funti.

(balkangreenenergy.com)

Beč uvodi pametne trafostanice

Kako bi do 2040. godine postao potpuno klimatski neutralan, digitalni lider Beč intenzivno radi na proširenju elektroenergetske mreže i raznim mogućnostima njene digitalizacije. Već je digitalizovano 300 trafo-stanica, što znači da se mogu daljinski upravljati i pomažu da se skрати vrijeme eventualnih prekida napajanja. Bečka energetska mreža „Viener Netze“, inače, upravlja sa 11.000 trafostanica. Male trafostanice prenose električnu energiju sa srednjeg napona (10 kV) na niskonaponski nivo za domaćinstva. Kada dođe do nestanka struje, službe kompanije isključuju oštećeni kabl iz električne mreže i omogućavaju napajanje preko drugih vodova. Kod inteligentnih transformatorskih stanica moguće je daljinsko uključivanje.

(energetskiportal.rs)

Srbija, Mađarska i Slovenija, udružile berze energije

Mađarska berza električne energije, HUPX, pridružila se prvoj regionalnoj berzi električne energije za Centralnu i Jugoistočnu Evropu – ADEX, koju su osnovali srpski i slovenački operater prenosnog sistema i evropska berza električne energije, EPEX SPOT.

Sjedište kompanije ADEX, biće u Budimpešti. EMS postoje vlasnik 25% berze električne energije u Sloveniji i Mađarskoj, a zajednička platforma za trgovanje na sve tri berze dodatno će podstaći razvoj regionalnog tržišta električne energije.

(energetskiportal.rs)

Elektroprivreda RS ulaže u modernizaciju mreže

Elektroprivreda Republike Srpske kreće u automatizaciju i modernizaciju distributivne mreže, a sa partnerom koji bude izabran za nabavku opreme i materijala biće potpisan trogodišnji ugovor težak 35 miliona konvertibilnih maraca, odnosno oko 18 miliona eura. Od

dobavljača se traži garancija za ozbiljnost ponude od 150.000 KM, a ključni elementi novog sistema biće rastavljači sa motornim pogonom i mogućnošću daljinskog upravljanja, inteligentni rastavljači opremljeni detektorima kvarova i riklozeri.

(energetskiportal.rs)

Biodizel od opušaka

Biodizel se smatra obećavajućim rješenjem u potrazi za čistijim alternativama fosilnim gorivima. Tim litvanskih naučnika je predstavio tehnologiju za pretvaranje opušaka od cigareta u biodizel. Oni su razvili ekološki prihvatljiv način ekstrakcije triacetina iz opušaka cigareta, sprovodeći eksperiment koristeći pirolizu – proces termičke

razgradnje opušaka u reaktoru, na različitim temperaturama reakcije: 650, 700 i 750 stepeni Celzijusa, kako bi otkrili optimalne uslove koji daju najveću količinu triacetina. Utvrđeno je da je najveća količina izdvojena na 750 stepeni Celzijusa. Inače, godišnje se proizvede preko šest biliona cigareta, a odbaci više od 1,1 miliona tona opušaka!

(balkangreenenergy.com)

Pripremila: Tatjana Knežević Perišić

EPCG NASTAVLJA PODRŠKU OBRAZOVNIM USTANOVAMA

U nikšićkoj školi „Olga Golović“ poboljšani uslovi rada

Donacija naše kompanije poslužila je za nabavku nove i popravku postojeće informatičke opreme, kao i opreme za potrebe učenika integrisanog odjeljenja te nabavku rekvizita neophodnih za fizičko vaspitanje

Marija Vukotić

U godini kada obilježava 69 godina rada, OŠ „Olga Golović“ nastavlja da ispisuje mnogobrojne lične i kolektivne uspjehe dajući izuzetan doprinos u ispunjavanju važnih ciljeva prosvjetne i kulturne misije, ne samo u lokalnoj zajednici, nego i u državi. Pri tome, veoma se trude da u kontinuitetu podižu standarde u nastavi, ali i uslove rada za nastavnike i oko 820 učenika. U tome, u dobroj mjeri, uspijevaju zahvaljujući i donacijama društveno odgovornih kompanija, među kojima je često i Elektroprivreda Crne Gore.

Ivana Krsmanović, direktorica škole, navodi da je Elektroprivreda Crne Gore, početkom godine, donirala toj obrazovnoj ustanovi 2000 eura.

Novac je iskorišćen za kupovinu, jednog računara i dva štampača, zatim za nabavku dva lažna brega i taktilne grede za učenike integrisanog odjeljenja, kao i kuglu za bacanje i strunjaču - rekvizite neophodne u nastavi fizičkog vaspitanja. Takođe, nabavljeni su nedostajući toneri i popravljeni postojeći štampači i računari. Kako je, u međuvremenu,

stigla i vrijedna računarska oprema od strane resornog ministarstva, sada svaka učionica raspolaže sa računarom, smart TV-om, što u mnogome poboljšava uslove rada, kazala je Krsmanović.

Krsmanović ističe da su u školi površine oko 4000 kvadratnih metara, 2021. godine počeli sa opremanjem i zamjenom školskog inventara: klupa, stolica, zavjesa...

Jedina smo osnovna škola na teritoriji nikšićke opštine koja je opremila tzv.

Senzornu učionicu za učenike integrisanog odjeljenja. Oformljen je „Kreativni kutak“ za vannastavne aktivnosti, zatim Eko kutak u holu škole. Jedna smo od rijetkih škola koja je uvela „Elektronsko zvono“ i time riješili problem sa dežurstvima učenika, kazala je Krsmanović.

U školi su renovirane svlačionice i f-skulpturna sala i nabavljena oprema i rekviziti neophodni za izvođenje nastave fizičkog vaspitanja: odskočna daska, doskočišta i podloga za skok u vis, kozlić, lopte, čunjevi, vijače...

Pored toga, okrečeni su hodnici i kabineti, a renoviran je i opremljen logopedski kabinet. Poboljšani su i uslovi za rad vrijednih radnica na održavanju higijene. Obezbijeđeno je preko 1300 eura za vodoinstalaterske radove, kako bi i higijenske uslove podigli na veći nivo.

Svakako da to nije dovoljno, s obzirom na to da je školski objekat veoma star potrebno je još mnogo ulaganja, ali se trudimo da popravljamo uslove rada i boravka kako djece tako i zaposlenih u školi. Naravno, sve je to mnogo lakše uz pomoć i podršku društveno odgovornih kompanija kao što je Elektroprivreda Crne Gore, sa zahvalnošću ističe Krsmanović.

Krsmanović skreće pažnju na to da je uspješna saradnja između Škole i EPCG jedan od pokazatelja da ključni subjekat naše privrede ozbiljno misli na razvoj potencijala ove zemlje.

Na kraju da podsjetimo, OŠ „Olga Golović“ dobitnik je brojnih priznanja, zvanja, plaketa, pehara i odlikovanja. Tradiciju uspjeha nastavljaju i nove generacije koje imaju priliku da svoja znanja, talente iskažu kroz mnogobrojne, kako nastavne, tako i vannastavne aktivnosti.

Miodrag Vuković

Finalni dio Kupa Crne Gore u odbojci obje konkurencije održan je u SC „Nikoljac“ u Bijelom Polju, nakon kog su se radovala odbojkašice Herceg Novog i odbojkaši Budve. Odbojkaši Budve pobijedili su Jedinstvo u finalu kupa 3:0 (25:21, 26:24, 25:22) u punoj dvorani SC „Nikoljac“ u Bijelom Polju, čime su odbranili trofej i šesti put u nizu slavili u finalu. Bijelo Polje je inače po peti put bilo domaćin finalnog turnira, a utakmice u obje konkurencije organizovane su na najbolji mogući način.

Odbojkašice Herceg Novog pobijedile su Luku Bar 3:0 (25:21, 25:14, 25:19) i time opravdale ulogu favorita. Šampion je obranio pehar, drugi put u istoriji kluba osvojio ovaj trofej, a ekipa Luke Bar osmi put u istoriji završila kao drugoplasirana u najmasovnijem takmičenju.

Trofej namijenjen osvajaču Kupa Crne Gore za 2024. godinu u muškoj konkurenciji, ekipi Budve, uručio je predsjednik OSCG, Cvetko Pajković, dok je najuspješnijoj ekipi u ženskoj konkurenciji, sastavu Herceg Novog, pehar uručio direktor JU Centar za sport i rekreaciju Bijelo Polje, Marko Maslovarić.

Odavno nije bio ljepši ambijent na finalu Kupa, dosta publike, na muškom finalu i puna dvorana. Dobra odbojka se igrala i kod djevojaka i kod momaka, jedino je žal što domaćin nije uspio da meč učini neizvjesnijim. Čestitke OK Jedinstvu i Opštini Bijelo Polje na odličnoj organizaciji, kao i svim sponzorima i našem partneru Elektroprivredi koji su omogućili da se pošalje ovako lijepa odbojkaška slika iz Bijelog Polja - izjavio je nakon turnira Cvetko Pajković, predsjednik OSCG.

Imale smo ulogu favorita, i totalno smo je opravdale. Iako je rezultat bio 3:0, utakmica je bila teška i zahtjevna, što je i negdje normalno za finale, jer je

FINALNI TURNIR KUPA CRNE GORE U ODBOJCI

Osvajači Budvani i Novljanke

jedna utakmica i nemate prava na grešku. Mi smo je odigrali na visokom nivou, sa dosta motivacije, energije i uloženoj truda - kazala je Ralitsa Vasileva, kapitenka OK „Herceg Novi“:

Stvarno bih pohvalio organizaciju Kupa i ljude iz OK „Jedinstvo“, koji su se potrudili da sve prođe na odličnom nivou. Bilo je lijepo igrati u ambijentu pred

velikim brojem gledalaca i nadam se da će to biti pravilo i za ubuduće. Mi smo bili motivisani da odbranimo trofej i to smo i uradili - rekao je Balša Radunović, kapiten OK „Budva“.

Naša kompanija je generalni sponzor Odbojkaškog saveza Crne Gore, pa je samim tim EPCG bila i pokrovitelj finalnog turnira u Bijelom Polju.

MARIJA MAJA ŠĆEPOVIĆ, REFERENT ZA REKLAMACIJE I ZALJUBLJENIK U PUTOVANJA

Ko živi – vidi mnogo, ko putuje – vidi više

Putujući možemo da iskusimo drugačije kulture i tako promijenimo svoju percepciju i naučimo da budemo tolerantniji. Šire se horizonti, svijest, ali nam putovanja omogućavaju da budemo i pronicljiviji u svojim izborima i odlukama

Marija Vukotić

Prvi susret sa kolegicom Marijom Šćepović bio je prijatan. Nena-metljiva, energična, vesela osoba, dinamičnog i avanturističkog duha, sa velikim željama, Maja voli da istražuje svijet i korak po korak pomiče vlastite granice i ostvaruje svoje snove. Dominantne crte njenog karaktera izdefinisane su bogatim kako poslovnim tako i privatnim iskustvom.

Više od dvije decenije Maju kolege prepoznaju po urednom, profesionalnom obavljanju radnih zadataka, trenutno je referent za reklamacije, ali ono po čemu najviše Maju znaju je njena neopisiva želja za putovanjima. U dosadašnjem putničkom stažu za sada je obišla više od tridesetak zemalja, ali naglašava da nije najvažniji broj, već doživljaj putovanja i to kakva osoba na tom putu postaješ. U Italiji- magičnoj zemlji od sjevera do juga, bila je više puta, a kako kaže rado joj se vraća, jer uvijek ima nešto novo da vidi i doživi.

Kada govori o životu, Maja kaže koliko god nam bilo udobno u našoj svakodnevnici, činjenica je da rutina sužava naše vidike. Sa druge strane, putujući možemo da iskusimo drugačije kulture i tako promijenimo svoju percepciju i naučimo da budemo tolerantniji. Šire se horizonti, svijest, ali nam putovanja omogućavaju da budemo i pronicljiviji u svojim izborima i odlukama.

Maja je oduvijek voljela putovanja. Smatra da je svijet prepun stvari koje treba vidjeti i doživjeti. Možda i njena želja za putovanjem je i želja da pobjegne od male sredine, poznatih ljudi, a misli da je putovanje najbolji način za to.

Nepoznata mjesta nas pokreću, bude našu maštu i čine da drugačije sagledamo život koji vodimo, pa prva asocijacija na putovanje je sreća i avantura, kaže Maja.

Kroz bistri pogled i blagi, veseli osmeh kaže da je samo pripremanje za put jednako uzbudljivo kao i samo putovanje.

Kada krećemo na put očekivanja su velika, očekujemo da nas fascinira ar-

hitektura i priroda s jedne ili duh i stil života s druge strane, skreće pažnju uz opsasku da je oduševljava kombinacija svega toga, ali da sve zavisi od toga na kojoj si strani svijeta.

Prenosi nam i neka svoja iskustva.

Jedino putovanje za kojim želim je ono na koje nijesam otišla

Maja nam otkriva da je svaki grad i država priča za sebe, ali po njenom mišljenju najljepši grad na svijetu je Istanbul. Ta mješavina tradicije i modernog, mističnost, živopisnost, bogatstva i bijede, grad kontrasta... jednom riječju Istanbul je život. Grad za koji imam posebnu emociju. Što se tiče negativnog iskustva, kada krećem na putovanje spremim se da ću sve da doživim, od kašnjenja aviona, nestanka torbe, kiše, džeparenja, gužve, ali kada otputujem ne mislim na rupe po putu, već uživam u samom putovanju. Jedino putovanje za kojim želim je ono na koje nijesam otišla. Smatram da je putovanje vrijedno svake cijene i žrtve i ne volim kada mi život remeti tu rutinu. Radim, štedim i putujem, i tako redom, jer je to jedina stvar koju kupujete, a čini vas bogatijim. U šali, ali ne daleko od istine, Maja kaže da neće otići sa ovoga svijeta dok ne pređe Ritu 66 na istorijskom putu u Americi. Želim da obidem čarobnu Indiju, sretnem se sa njihovim sveštenicima, šamanima u Južnoj Americi, posmatram Aurora Borealis na sjeveru Finske, vozim sanke koje vuku haskiji...SVIJET JE ZAISTA ČAROBAN.

Mogu dati jedno poređenje Kuba i Emirati, kao putovanje kroz vrijeme. Havana putovanje kroz prošlost, a Dubai kroz budućnost. To su dva putovanja koja mogu staviti u vrh liste top pet, kaže.

Maja tvrdi da su je putovanja unaprijedila kao osobu, ona su joj omogućila da vidi nešto drugačije od okoline gdje živi, uklonile predrasude da treba živjeti po nametnutim pravilima i ispuniti ciljeve koje nameće sredina. Smatra da ljepota nije samo u upoznavanju predjela već u mijenjanju pogleda na svijet, širenju vidika nakon kojih se više ne možemo vratiti na stare dimenzije, jer promjena mjesta daje novu snagu umu za upoznavanjem sebe i razumijevanjem različitosti.

Ljudi koji odbijaju hranu na putovanjima, ignorišu običaje, boje se i ne poštuju druge religije, izbjegavaju ljude, takvi bolje da ostanu kući. Ne mogu da razumijem ljude koji ne žele da putuju, jer čovjek nije drvo da se veže za jedno mjesto, to mu oduzima hrabrost i sigurnost. Dala bih svima savjet da ne čekaju da ih neko odvede na putovanje već da se odvedu sami, izričita je Maja.

U početku njenih putovanja nije bilo ni interneta ni bookinga već su se aranžmani tražili u novinskim oglasima, a smještaj od vrata do vrata.

Danas je to mnogo lakše, sve informacije mogu se naći na internetu od raznih blogova putopisaca, google mapa i ličnih iskustava, kaže Maja.

Na pitanje da kada uporedi svoja očekivanja i iskustvo, u kojoj mjeri se poklapaju, Maja skreće pažnju na to da postoje situacije kada se ne poklopa ono što očekujemo sa onim što doživimo.

Jedno od tih iskustava je Kijevsko-pečerska lavra i njene katakombe. Znala sam njihov značaj, ali nijesam očekivala da ću doživjeti toliku silu i moć. Hodajući kroz te duge i mračne hodnike osvijetljene samo kandilima, ne znajući gdje se nalazi izlaz, pobijedila sam svoju klaustrofobiju. Takođe, moj doživljaj Aušvica je drugačiji nego šta sam očekivala. Znajući sve šta se tamo dešavalo bila sam iznenađena da ništa nije prikazano u slikama, samo hladni zidovi. Mislim da sljedeće generacije neće ni znati kakvi su se užasi dešavali na tom mjestu, prenosi nam utiske ova hrabra i jako interesantna žena.

Zahvaljujući putovanjima postajemo sigurniji u donošenju odluka i snažniji kao ličnosti. Gde god da nas put navede, bićemo suočeni sa različitim dilemama i moramo se opredijeliti hoćemo li krenuti na izlet, da li ćemo isprobati

neko jelo, vrijedi li se okušati u ronjenju? Kako na putovanjima, tako i u životu odluke koje donosimo biće rezultat naših misli i postupaka kaže Maja.

Odlučivati za sebe i težiti najboljim mogućim izborima, to su male životne lekcije sa putovanja koje nas osnažuju i daju nam moć da slijedimo svoje srce i oslušnemo sebe i u svakoj drugoj prilici.

Maja kaže da ima sreću, ali i zadovoljstvo što radi sa ljudima koji, takođe di-

jele isto interesovanje za putovanja, pa često i sami organizuju neke zajedničke dnevne ili vikend izlete.

U kancelariji postoji tradicija da se sa putovanja mora donijeti neki poklon i svi se toga pridržavamo. Mislim da bi bilo dobro da naša kompanija organizuje neka putovanja na kojima bi kroz druženja gradili bolje međuljudske odnose i sticali zajedničke uspomene, ističe Maja.

Drevna Smirna šarmom osvaja (IV dio)

Još jedno putovanje je iza mene. I ovoga puta Turska, put me je odveo u Drevnu Smirnu, današnji Izmir. Drevna Smirna smatra se jednim od najstarijih antičkih gradova na mediteranu sa više od 3000 godina urbane historije. Smirna je bila poznata po velikoj luci što je karakteristika i današnjeg vremena.

Danas je Izmir metropola u zapadnoj Anadoliji, treći grad po veličini u Turskoj, poslije Istanbula i Ankare, važan je industrijski, trgovački, kulturni i naučni centar Turske. Izmir me je osvojio posve drugačijim stilom života u odnosu na Istanbul. Nema žurbe, jurnjave, sve je nekako opušteno, laganice, ljubaznošću ljudi, koji su i ovdje kao i u Istanbulu spremni da vam pomognu u svemu za što im se obratite. U ovom gradu bih mogao živjeti.

Obišao sam Efes, jedan od najkompleksnijih UNESCO-vih lokaliteta. U Selcuku uživao na prostoru crkve Svetog Jovana. Izlet u Pergam sam naročito izbjegao, razlog da se Izmiru ponovo vratim

Tekst i fotografije:
Andrija Kasom

Napuštajući kompleks „Meryem Ana“, spuštajući se sa Brda Slavuja, poslije četiri-pet kilometara našli smo se pred kapijom antičkog grada Efesa.

JEDINSTVENI MUZEJ NA OTVORENOM

Prolaskom rampe, nevjerovatan osjećaj se probudio u meni, ne znam objasniti zašto me starine, ma bilo će da su, osvajaju. Često, u šali, znam reći da sam reinkarnacija neke duše iz starih, davnih vremena.

Istog trenutka, krenuo sam svojim putem, ostavljajući grupu. Želio sam zaviriti u svaki kutak, znao sam ako idem sa njima to neću moći priuštiti sebi. Bezbroje informacija od našeg vodiča Almedina, bilo bi nemoguće upamtiti, našao sam rješenje kupovinom knjige o Efesu, koju ću uz kafu, natenane čitati doma.

Bezbroj turista, iako je kraj oktobra, po prvi put nijesu mi smetali, ovoga puta nijesam želio kadrove bez ljudi, želio sam da se ljudi vide, dokaz da ovaj grad i poslije 3000 godina živi. Sve misli su mi bile o tome koliko je puta premještan, osvajan i rušen, koliko puta razaran prirodnim katastrofama, a opet ostao impresivan, jedinstven i dostojanstvenog izgleda.

Prvo mjesto na kojem sam se zadržao, kojem nijesam mogao odoljeti, bio je Odeon ili „Mali teatar“, mjesto koje svjedoči o toliko toga i u kojem su boravili velikani svjetske historije. Bio je i teatar, koristili su ga članovi senata, bio je i koncertna dvorana. Kroz glavu munjevito mi prolaze imaginarne slike tih davnih vremena, a stvarne nastaju uvijekvećujući svaki detalj, sa željom da se stvore uspomene koje će me pratiti. Kada bih pisao o svakom detalju, to bi bila knjiga, a ne putopis, tako da će mnogi biti uskraćeni za sve viđeno, moj predlog je posjetite Efes, zažaliti nećete.

Od Odeona (Mali teatar) uputio sam se glavnom ulicom Kuretēs, ime je dobila po ondašnjem redu sveštenstva. Široka je i popločana kamenim blokovima vodi do Celzijusove biblioteke, a onda se iz nje skreće u Mermernu ulicu i njom se dolazi do impresivnog Velikog teatra. I sa jedne i sa druge strane ulice mogu se videti ostaci hramova i fontana dignutih u slavu rimskih imperatora i bogova, kuće bogataša velmoža i imućnih Jevreja koji su u Efesu imali svoju trgovačku koloniju. Tu su i kamene kapije, statue, ulične prodavnice, javna kupatila, toaleti...

Prošao sam pored obrednog mjesta Pritanejon, pored odavno presahle Trajanove fontane, zaustavio se na na Domicijanovom trgu na čijem centralnom mjestu se nalazio istoimeni hram, mali odmor sam potražio u natkrivenim isko-

pinama kuća u brdu i prodavnica ispred Hadrijanovog hrama, a pogled uputio ka Celzusovoj biblioteci koja kao i ruševina prkosi vremenu, kapiji Mezusa i Mitrada, dvojica bivših robova, izgradili su je u znak zahvalnosti imperatoru Avgustu, kad ih je oslobodio.

Dolaskom do same Celzusuve biblioteke, bio sam nalik malom detetu koje zaviruje u svaki ćošak, radovao sam se što sam tu, zadovoljstvu nije bilo kraja.

Celzusuva biblioteka jedinstvena je i po tome što je ujedno i nadgrobni spomenik podignut Celzusu od strane njegovog sina Tiberijusa, koji je imao namjeru da obrazuje Efežane kojima je samo novac bio u glavi. U svoje vrijeme u biblioteci se nalazilo od 12.000 do 15.000 svitaka.

Na ovom mjestu sam sačekao grupu, nakon grupne fotografije uputili smo se ka Mermernoj ulici, klizavih mermernih blokova od vjekovne upotrebe, oivičena zidom i stubovima, bila je ogledalo gradske raskoši. Pažnju mi je privukla podna kamena ploča sa ucrtanom ženskom lijevom nogom, ispred nje srce i mala rupa, a sa strane ženski lik. To je bio znak da se u blizini nalazila javna kuća, a plaćalo se koliko je novčića moglo stati u označenu rupu. U brošuri o Efesu su je protumačili kao da se „malo ulijevo nalaze predivne žene koje su i pored slomljenih srca spremne da vam pruže ljubav“.

Na kraju Mermerne ulice, nalazi se

veličanstveni Veliki teatar, koji je mogao da primi 25.000 posjetilaca. Ja ne bih ne bih bio ja da se nijesam uspenjao do zadnjeg reda, konačno da sjednem, uživam u ovom imponantnom zdanju, pogledu u daljini, pogledu prema moru i Lučkoj ulici. Teatar iz ove perspektive je veličanstven. U tim trenucima, poslije svih viđenja, pomislio sam i pitao se na što se danas svela arhitektura? Mala grupa Italijana je zapjevala, onako ispod glasa, a ja sam ih čuo kao da sjedim pored njih. Akustika ovog velikog zdanja je zapanjujuća, nevjerojatna, ostao sam bez riječi.

Ne znam, koliko smo se zadržali na ovom mjestu, mogao sam satima uživati, ovo je bila i zadnja tačka šetnje po veličanstvenom Efesu. Kako smo na lokaciji Efesa ostali, skoro pola dana, jedva sam čekao da neđe sjednem i

popijem tursku kafu bez cukra (Turk kahvesi sekersiz – to sam naučio), i to sam uradio u prvom restoranu po izlasku iz kompleksa.

SELÇUK – MJESTO BAZILIKE SVETOG JOVANA

Put smo nastavili ka Selcuk-u, koji je udaljen nekih četiri-pet kilometra od Efesa. Danas je Selcuk važna destinacija na turističkoj mapi Turske. Svoju popularnost duguje, pravom izobilju antičkih i ranohrišćanskih ostataka koja se nalaze u njegovoj okolini, kao i Egejskom moru, od koga je udaljen svega nekoliko kilometara. Gradom dominira brdo Ajasoluk, poznato po tome što je na njemu Sveti Jovan Bogoslov napisao svoje Jevanđelje, a vjeruje se da je na brdu i sahranjen. Njegov grob se navodno nalazi na južnim padinama brda.

Oko tog svetog mjesta, vizantijski car Justinijan je sredinom VI vijeka podigao baziliku Svetog Jovana Bogoslova. Ova monumentalna bazilika izgrađena je u obliku krsta, a imala je šest kupola. Prekriven mermernom pločom, Jovanov grob se nalazio ispod centralne kupole. Oko hrama su podignute i odbrambene zidine, čije se ruine i danas mogu vidjeti. Nažalost, pod najezdom Turaka i zbog zemljotresa koji se desio sredinom XIV vijeka, hram je teško oštećen. Međutim, mnogi njegovi djelovi i danas stoje na brdu. Njihova restauracija izvršena je prije nekoliko godina.

Na samom vrhu brda nalazi se Velika citadela, koju su sagradili Vizantijci u VI vijeku, a kasnije su je dograđivali Turci. Dvorac i zidine sa petnaest kula su dobro očuvani. Unutar zdanja nalaze se mala crkva i mala džamija, koje su povezane popločanim stazama, nekoliko cistijerni, kao i više sporednih građevina. Najzad, na brdu se nalazi i Isabegova džamija, podignuta 1374. godine i jedna je od najstarijih i najimpresivnijih građevina islamske arhitekture u čitavoj Anadoliji.

Na području Selcuka nalazio se i Artemidin hram, jedno od sedam svjetskih čuda antičkog svijeta, na lokaciji između centra grada i drevnog Efesa. Ovaj grčki hram podignut je oko 550. godine p.n.e. u čast boginje Artemide.

Sa padanjem Sunca na horizontu, završio se naš izlet Efesu i Selcuku, sa slikama koje će uvijek biti u mojim mislima. Uslijedio je povratak Izmiru. Izlet u Pergam sam naročito izbjegao, razlog da se Izmiru ponovo vratim.

U ORGANIZACIJI PORODICE I ŠK "ELEKTROPRIVREDA"

Održan prvi memorijalni turnir „Željko - Žeža Mijanović“

Organizaciji porodice Mijanović, Šahovskog kluba Elektroprivreda, a uz podršku Šahovskog saveza Crne Gore, Opštine Nikšić i Elektroprivrede Crne Gore u Nikšiću je odigran prvi memorijalni turnir „Željko - Žeža Mijanović“. Turnir igran u Sportskom centru, okupio je čak 119 igrača iz sedam zemalja.

Na otvaranju turnira prisutnima su se obratili: Željkov sin Igor Mijanović, velemaistor Božidar Bonja Ivanović i Milutin Đukanović, predsjednik odbora direktora Elektroprivrede, koji je otvorio turnir.

„Ovo je ujedno tužan dan, ali i svečanost. Okupili smo se da obilježimo sjećanje na sjajnog čovjeka koji je uvijek širio pozitivnu energiju, koju je prenosio na sve ljude oko sebe. Željkoovo ime već danas nadživjelo njegov ovozemaljski život i zato ovaj turnir mora biti svečan.“ - naveo je Đukanović.

Legendarni velemaistor Božidar Ivanović je istako Željkovu posvećenost šahu, poistovjećujući tu posvećenost sa uspjesima drevne igre, iskazavši želju da turnir postane tradicionalan i da nastavi da čuva uspomenu na dragog

Milutin Đukanović na otvaranju turnira

čovjeka. Velemaistor Ivanović iskazao je i zadovoljstvo što je Željkov sin Igor nastavio očevim stopama i što je prihvatio mjesto predsjednik Šahovskog kluba Elektroprivreda.

„Željkov pasionirani odnos prema šahu nije bio samo hobi, već je obogatilo našu porodicu i ljude oko nas“ - istakao je Igor Mijanović, koji se zahvalio u ime porodice, svima koji su došli na prvi memorijalni turnir.

Turnir je igran u devet kola po švajcarskom sistemu sa tempom igre od 10 minuta po igraču uz bonifikaciju od 5 sekundi počevši od prvog odigranog poteza.

Nakon izuzetno zanimljivih borbi, tri igrača našla su se na diobi prvog mjesta. Pobjednički pehar, zahvaljujući najboljim dodatnim kriterijumima pripao je internacionalnom majstoru Blažu Kaleziću koji je ostvario sedam pobjeda, jedan remi i jedan poraz. Drugo mjesto pripalo je velemaistoru Nikiti Petrovu koji je i jedini neporažen igrač na turniru sa šest pobjeda i tri remija, dok je bronzano odličje pripalo velemaistoru Dragiši Blagojeviću koji je imao istovjetan skor kao pobjednik turnira Kalezić.

Organizatori su predvidjeli petnaest nagrada, a ostali nagrađeni su: velemaistor Nikola Đukić i fide majstor Oleg Jaksim sa po 7 poena. Sa pola poena manje nagrađeni su, redom: velemaistor Luka Drašković, fide majstor Vladimir Bilić, Jovan Jovančević, fide majstor Andrej Šuković, Peko Đurović, fide majstor Jovan Milović, Veljko Draganić i fide majstor Armin Mušović. Spisak redovno nagrađenih zaključuju fide majstori: Igor Sarić i Milo Pobor.

Specijalne nagrade pripale su: Mateji Popović, najuspješnijoj dami na turniru, Sulejman Suljević je najuspješniji veteran, Dimitrije Vujović je najuspješniji mladi igrač, dok je Vuk Miletić najuspješniji nenagrađeni igrač ŠK Elektroprivreda. Rejting nagrade pripale su Petru Popoviću i Danilu Poboru.

Nagrade najboljima uručio je Igor Mijanović. Sudijski posao bez problema obavljali su Luka Lješković i Momčilo Pekić.

Turnir je organizovan u čast sjećanja na Željka Mijanovića, osnivača Šahovskog kluba Elektroprivreda koji je ostavio neizbrisiv trag, kako u nikšićkom, tako i u crnogorskom šahu. Kao dugogodišnji sekretar Žeža je predvodio klub od samog početka do mjesta u samom vrhu crnogorskog šaha, čemu svjedoče titule pobjednika Premijer lige, osvojeni Kupovi, ali i visoki plasmani u kontinuitetu. Smrt ga je zatekla kao člana Nadzornog odbora Šahovskog saveza Crne Gore.

Danilo Miljanić rođen je marta 1920. godine u selu Muževice, u Banjanima. Završio je podoficirsku školu u Trebinju. Učesnik je Narodnooslobodilačke borbe tokom Drugog Svjetskog rata. Diplomirao je u Zagrebu na Visokoj privrednoj školi. Objavio je više stručnih radova iz oblasti ekonomije.

Radio je kao knjigovođa, a kasnije i kao šef računovodstva i knjigovodstva u Glavnoj direkciji Elektroprivrede. Kasnije je upućen u preduzeće Rudnik Brskovo i imenovan za šefa računovodstva radi sređivanja finansijske situacije, a u godinama poslije radio je u preduzeću Gornja Zeta. Godine 1959. odbranio je diplomski rad u Zagrebu, u Visokoj privrednoj školi, gdje je stekao zvanje diplomiranog ekonomiste. Kao finansijski direktor Elektroprivrede radio je ravno 19 godina,

DANILO ĐOKOV MILJANIĆ (1920–2023)

Dug i plodan život

U avgustu 2023. upokojio se u 103. godini Danilo Miljanić, ugledni Nikšičanin iz Banjana, dugogodišnji radnik i funkcioner u Elektroprivredi Crne Gore i Kombinat Aluminijuma Podgorica

tokom kojih je napisao i objavio velikih broj stručnih radova.

Stručni i radni doprinos pružio je i u Kombinat Aluminijuma u Podgorici, gdje je radio na izradi programa prerade aluminijuma. Radio je i na programu aluminijumskih užadi u Kolašinu, išao u Italiju radi nabavke opreme za preradu aluminijuma, kao i u Rusiju i Mađarsku zbog nabavke opreme za Termoelektranu "Pljevlja". Učešćem je pružio doprinos u skoro svim velikim privrednim projektima Crne Gore toga vremena. A tim povodom je, pored navedenih zemalja, putovao i u Libiju, Čehoslovačku, Istoč-

nu Njemačku. Učestvovao je u izradi ekonomskog programa za hidroelektranu "Mratinje" i programa za drugu fazu KAP-a te drugu fazu Termoelektrane "Pljevlja".

Danilo Miljanić dobitnik je velikog broja zahvalnica, nagrada i plaketa. Ukazom Predsjednika Ruske federacije, 2019. godine, nagrađen je jubilarnom medaljom "75 godina pobjede u Velikom Otadžbinskom ratu 1941-1945". Nakon penzionisanja objavio je nekoliko knjiga, o Hercegovini, Banjanima, Nikšiću i svom bratstvu Miljanića. Vječan spomen.

„BUDI U TOKU
– BUDI U IGRI“

NAGRADE
99. KOLA:

XIAOMI SMART
BAND SMARTWATCH

x5

TESLA
IC200B REŠO

x2

ADDISON 307014 TORBA

x5

SLUSALICE

x5

NUTRIBULLET BLENDER

x1

99. KOLO
NAGRADNE IGRE

„BUDI U TOKU
– BUDI U IGRI“

99. KOLO
NAGRADNE IGRE

„BUDI U TOKU
– BUDI U IGRI“

Nagradno pitanje:

KOLIKO JE ELEKTRIČNE ENERGIJE OD POČETKA
GODINE DO REMONTA PROIZVELA TE “PLJEVLJA“

PRAVILA:

Pravo učešća u nagradnoj igri imaju samo zaposleni u EPCG koji tačno odgovore na pitanje i pošalju kupon sa odgovorom i ličnim podacima. Svaki zaposleni može poslati samo jedan kupon. Svi koji pošalju dva ili više kupona, kao i oni koji pogrešno odgovore na pitanje, biće diskvalifikovani. Nagradnu igru priređuje Sektor za korporativne komunikacije, te zaposleni u njemu ne mogu učestvovati.

Kupone je potrebno poslati najkasnije 15 dana od izlaska aktuelnog broja lista Elektroprivreda na adresu EPCG, Sektor za korporativne komunikacije, Vuka Karadžića 2, Nikšić, sa naznakom „za nagradnu igru“, ili ubaciti u za to predviđene kutije.

Dobitnici će biti kontaktirani po izvlačenju, a njihova imena objavljena u narednom broju lista Elektroprivreda.

KOMISIJA ZA IZVLAČENJE:

Milica Abramović (Sektor za korporativne komunikacije)

Miodrag Vuković (Sektor za korporativne komunikacije)

” DOBITNICI 98. KOLA:

Ranac za laptop X5

Božidar Međedović (HE Perućica)
Ivana Abdović (Snabdijevanje Podgorica)
Katarina Kecojević (OIE)
Svetlana Perazić (Snabdijevanje)
Nataša Pavićević (Direkcija)

Torba za laptop X5

Slobodan Blagojević (HE Piva)
Vladimir Striković (OJ Herceg Novi)
Mitar Kandić (HE Piva)
Radojica Madžarević (HE Piva)
Dragan Babić (TE Pljevlja)

Fen X5

Ranka Jovanović (OIE)
Milijana Mitrić (HE Piva)
Ivan Starovlah (TE Pljevlja)
Stanko Knežević (HE Piva)
Marija Pejović (Snabdijevanje Podgorica)

Vaga X4

Almir Gadžović (TE Pljevlja)
Mijomir Tadić (HE Piva)
Rajko Glušica (HE Piva)
Ljiljana Vukčević (Snabdijevanje Podgorica)

Slušalice X4

Ljubica Mudreša (OJ Cetinje)
Mladen Nikčević (Direkcija)
Vojin Đilas (FC Proizvodnja)
Zoran Blagojević (Tim za monitoring)

A da li u našem nacionalnom interesu ima nečega i za nas?
Biću veoma ekspeditivan. Neću koristiti riječi kao što je ekspeditivan.
Čovjek je samo šraf u mehanizmu vlasti. Zato ga je lako zavrnuti.
Ćuti, dobro je. Međutim, ako progovoriš, stanje može da se pogorša.
Diktatura ovakva, diktatura onakva... Nikako da o njoj čujemo nešto lijepo.

Domanovićev vođa ima alibi. Bukvalno je slijep.

Izgleda da je i naše unutrašnje ja ubačeno da rovari iznutra.

Jedna zatvorenica neće da kaže na koliko je osuđena. Krije godine.

Kad je u redu ispred šaltera iza vas naoružana žena,
vi ćete je propustiti zato što dame imaju prednost.

Kakva moć predviđanja! Rekao je da će biti šta bude i bilo je.

Kameleon kameleonku voli onakvu kakva jeste.

Kažu da i u Parizu postoji neka Ajfelova kula.
Naravno da postoji kad i tamo imamo našu dijasporu.

Krivi toranj u Pizi toliko vremena drže u tom stanju. Kod
nas bi se već našao neko da ga ispravi.

Misli malo. Ni u čemu ne treba pretjerivati.

Mogao si da spavaš na klupi u parku. Takva je
bila drvoprerađivačka industrija.

Ne može čovjek sve sam. Zato smo jedan aforizam napisali trojica.

Ne sjećam se cijele diktature. Pamtim samo najbolje trenutke.

Njegov IQ je 20, tako da je riječ o političkom idiotu.

Ovdje je sve više žrtava porodičnog nasilja. Malo,
malo pa nekoga likvidira mafijaška porodica.

Pišem aforizme jer i sa malo riječi može da se ne kaže ništa.

Raspored zvijezda na zastavi Evropske unije nam nije povoljan.

Spomenik u prirodnoj veličini umanjio bi veličinu našeg velikana.

Što kaže stara italijanska izreka, prvo pojedj najveću žabu.

Toliko sam uživao u toj knjizi da mi je žao što sam je pročitao.

U politici nema klovnova. Ne žele da učestvuju u lakrdiji.

Vijest koja će obradovati one kojima nije ni do čega: jedino to je i u ponudi.

Bojan Rajević

Име и презиме:	Име и презиме:
Пословна јединица:	Пословна јединица:
Број телефона:	Број телефона:
е-маил:	е-маил:
Одговор:	Одговор:

NAJBIZARNIJI FILM U 2023. „BEAU IS AFRAID“, ARI ASTER

„Zašto bih to radio?“, pitao je Hoakin Finiks Arija Astera nakon što mu je reditelj poslao tek napisani scenario. Svoj odnos sa naslovnim glumcem, Aster je okarakterisao kao dugo udvaranje. Hoakin Finiks je već imao Oscara. Aster ga je pozvao da ponovo razgovaraju da mu saopšti argumente zbog čega bi trebalo da prihvati ulogu. I tako 15 puta. Dok Finiks nije prihvatio. To je ispričao sâm Aster u razgovoru sa Jorgosom Lantimosom. Razgovor dvojice reditelja sličnih poetika može se naći na Jutjubu, na kanalu Variety. Aster i Lantimos razgovaraju o Bou i o Lantimosovim „Jadnim stvorenjima“. Način na koji će Finiks pristupiti ulozi Boa Vasermana pomoći

će Asteru da shvati zašto Finiks ne prihvata uloge tako jednostavno. Međutim, Aster je, očito, bio ubjedljiv i tako je nastao film koji je, sa više strana, proglašavan najbizarnijim u 2023. A Aster i Finiks će saradivati i na Asterovom sledećem filmu.

Hoakin Finiks u „Bo se boji“ igra Boa Vasermana, hipohondra i lika koji, čini se, pati od svih fobija od kojih je moguće patiti. Film u tri sata prati sedmodnevnu avanturu Boa Vasermana na putu do kuće, a sve počinje razgovorom sa njegovim psihijatrom, koji se dalje neće pojavljivati do kraja filma, gdje će se demistifikovati njegova uloga. Razgovor sa psihijatrom uspo-

stavlja atmosferu i karakter naslovnog junaka koji jedva da će se mijenjati do kraja filma. Put je organizovan kao prelazak iz svijeta u svijet čije je jedino zajedničko svojstvo da su iščaćeni i do vrha ispunjeni užasom, počevši od Boovog naselja u kojem se skuplja galerija različitih nakaznosti, narkomani, ubice, manijaci raznih vrsta (Aster je pri katalogizovanju likova koji nastanjuju njegove svjetove nevideno detaljan). Prelazak iz tog svijeta motivisan je saobraćajnim udesom: Bo se budi u domu bračnog para i njihove kćerke Toni koji brinu o poremećenom Dživsu, ratnom veteranu. Nepravdno okrivljen za smrt Toni, Bo bježi iz njihove kuće, ali Dživs koji ima nalog od njene majke da ga raskomada, ostaje prijatelja po Boov život do kraja filma. Sledeći dio Boove avanture odigrava se u šumi gdje Bo nailazi na pozorišnu truppu. U ovom dijelu Aster upošljava tehniku crteža što doprinosi ukupnom nadrealističkom efektu filma; u Bou je više scena snimljeno na način da se gledalac dvoumi da li je ono što vidi jedna od Boovih halucinacija/snova ili „stvarnost“.

U šumi se odigrava predstava sa čijim se glavnim junakom Bo poistovjećuje, a ovdje dolazi i do brojnih vremenskih iskliznuća ka Boovoj prošlosti, pri čemu se ima impuls za traganjem, u prošlosti, za razlozima koji su Boa doveli do fobija koje ima u sadašnjem trenutku, ali i ka mogućoj budućnosti, čime se predstavljaju Boove želje. Pozorišnu družinu Bo napušta nakon što Dživs dođe do šume i otvori vatru na truppu.

Perspektiva gledaoca je izjednačena sa Boovom, osim u jednom detalju, gledalac zna da Dživs u svakom trenutku zna gdje je Bo (ostala mu je nanogica za praćenje), a Bo to ne zna. Iz šume, Bo stopira do kuće, gdje ga čekaju brojna iznenađenja i obrti. Ovdje se razrješava Boov odnos sa njegovom majkom koji, svojom prirodom, sâm priziva analogije sa Normanom Bejtsom i njegovom majkom iz „Psiha“.

U pomenutom razgovoru sa Lantimosom, međutim, na Jorgosovo pitanje da li je imao u vidu neke filmove ili filmske stvaraoce pri stvaranju „Bo se boji“, Aster odgovara da je bilo mnogo knjiga, pominje „Kandid“, „Tristram Šendi“, „Don Kihota“ i Kafku, pa se među pobrojanim djelima mogu tražiti i mogući uticaji na ovaj Asterov film. Karakterizacija Boovog oca, recimo, mogla bi biti inspirisana Kafkinim „Preobražajem“ itd.

Film završava scenom u areni, gdje se Bou sudi, a jedan od tužilaca je njegova majka...

„DABLINCI“ DŽEJMSA DŽOJSA

„Kad umrem, naći će
Dablin urezan u mom srcu.“

Džojse se smatra najvećim irskim piscem koji je presudno uticao na razvoj moderne književnosti romanom „Ulisk“. Rođen u Dablinu kao prvo od desetoro djece u imućnoj katoličkoj porodici srednjeg staleža, Džojse je diplomirao moderne jezike, otišao u Pariz na studije medicine koje ubrzo napušta i vraća se u Dablin zbog bolesti majke.

Odbija sveštenički poziv, izvjesno vrijeme radi kao nastavnik u školi. Godine 1912. ponovo napušta Dablin i više se u njega ne vraća. Iako najveći dio svog života provodi u izgnanstvu sa suprugom Norom, čitav njegov književni rad biće opsesivno vezan za Dablin. Tako nastaje zbirka od petnaest pripovjedaka pod nazivom „Dablinci“ koja će, nakon što ju je odbilo četrdeset izdavača, prvi put biti objavljena 1914. godine. Prvi tiraž je uništen, autor je tri puta pisao knjigu, a

jedanput spalio, jer je, po tadašnjim kanonima, knjiga vrijeđala javni moral.

„Dablince“ povezuje ista tema, sumorna dablinska klima, opisi dablinskih četvrti, likovi koji lutaju dablinskim ulicama, a koji su sagledani kao žrtve sistema. Džojse, zapravo, daje moralni i psihološki portret grada. Jednom prilikom je rekao: „Mislim da do sada nijedan pisac nije Dablin predstavio svijetu“. Stvarajući svoj svijet Džojse pretvara Dablin u mitski grad, tako da poput istoričara rekonstruiše Dablin iz 1904. godine: njegove ulice, ljude, prodavnice, pabove. Za autora Dablin je grad zastavljen u vremenu, grad sa kolima koja vuku konji, plinskim svjetiljkama i britanskim vojnicima.

Nije bio sentimentaln prema njemu iako ga je volio. Dablince naziva najbeznačajnijim, najbeskorisnijim i najnedosljednijim sojem ljudi. Zato ističe da mu je namjera bila da napiše poglavlje o moralnoj istoriji svoje zemlje, a za mjesto događaja je odabrao Dablin, jer je taj grad izgledao kao središte paralize. Tvrdio je da nije njegova krivica što se vonj smeća osjeća na stranicama njegovih priča. „Pokušao sam da ga ravnodušnoj javnosti predstavim u četiri vida: djetinjstvo, mladost, zrelo doba i javni život“, zapisuje Džojse. Autor daje kompleksnu sliku svijeta ističući da je to svijet u kome svi mi živimo.

Radnja priča je svedena, ali poseban utisak na čitaoca ostavlja latentni preokret koji Džojse ostvaruje modernim pripovjedačkim postupkom. Komponovanjem savremenih narativnih tehnika autor eksperimentiše stilskim formacijama i tako kreira narativni svijet knjige koji implicira modernog čitaoca. Džojsove priče se ne završavaju na kraju stranice, već epilog dobijaju u čitavočevoj svijesti. Mnoge od njih imaju efekat starinskih fotografija. Džojse je bio posvećen svojoj umjetnosti, imao je istančan sluh, a jezik mu je bio izuzetno važan zbog čega ga je podvrgavao najstrožim provjerama. Tražio je čitaoca koji će tumačiti njegova djela putem malih nagovještaja, skrivenih poruka, čitaoca koji će moći da razumije njegov stvaralački genij.

„Tragam za idealnim
čitaocem koji pati od
idealne nesаницe.“

Ponosni ljudi, prirodno, često stradaju zbog svog ponosa, ali im njihov ponos pomaže da podnesu svako stradanje.

Naprotiv, sujetni ljudi se i ponižavaju da bi zadovoljili svoju sujetu i, naravno, ne uspijevaju u tome, jer sujeta se kao čudljiva žena iz rđavog društva, odjednom okreće i prebacuje im što su zbog nje učinili.

Ivo Andrić

Ljubav nije kada se pronalazite u drugoj osobi, već kada se pronalazite jedno u drugome.

Margo Vader

U čovjekovoj borbi protiv svijeta, kladi se na svijet.

Franc Kafka

Ljudi su kao školjke – moraš ih otvoriti na hiljade da bi pronašao biser.

Đorđe Balašević

Ne pokazuj sve što imaš, niti govori sve što znaš.

Šekspir

Najvažnije stvari u svijetu postigli su ljudi koji su se nastavili truditi kad se činilo da više nema nade.

D. Karnegi

Postoje tri stvari kojih se većina boji: da vjeruje ljudima, govori istinu i bude svoj.

Dostojevski

Više volim ludost entuzijazma nego ravnodušnost mudrosti.

Anatol Frans

Shvatio sam da hrabrost nije odsustvo straha, već trijumf nad njim. Hrabar čovjek nije neko ko ne osjeća strah, već neko ko ga pobijedi.

Nelson Mandela

Užasavam se biti mudrac, junak ili svetac. Moje su težnje daleko veće. Želim biti normalan čovjek.

Bela Hamvaš

tanja.nikcevic@epcg.com

DOBRA ENERGIJA

⚡ PREUZMI BESPLATNO ⚡

GET IT ON
Google Play

Download on the
App Store